ILIE ILAŞCU

Nr. 38 (344)

22

18–23 septembrie 1996

Meningita virală

pag. 10–11

Supliment gratuit

Romii – o minoritate europeană

PAUL GOMA renunţă la candidatură

pag. 12–13

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Şanse egale I

Întîmplător, alegerile prezidenţiale din Statele Unite se vor desfăşura în paralel cu ale noastre – mai exact, în intervalul dintre primul şi al doilea tur de scrutin. Mai puţin întîmplător este faptul, deja observat de unii comentatori politici, că între formele de manipulare ale televiziunii este şi aceea de a pune într-o apropiată succesiune chipurile surîzătoare, „de bun augur electoral", ale lui Bill Clinton şi Ion Iliescu, ca două „destine paralele". Certitudinea de a-şi fi anexat America drept suporter (şi, prin extensie, întreg Occidentul) transpare în multe din gesturile electorale ale preşedintelui Ion Iliescu. Iată cîteva exemple: includerea (cu voia lor, evident) în baletul staff-ului său electoral a „starurilor" diplomaţiei române, în cap cu ministrul de Externe, Teodor Meleşcanu, şi ministrul Apărării, Gheorghe Tinca, artizani tîrzii ai intrării (deocamdată ratate) în NATO; includerea ca director de campanie a lui Iosif Boda, ambasador în Elveţia, şi a lui Marian Enache, ambasador în Republica Moldova (poarta spre Răsărit); ***Dialogurile româno-americane***, carte lansată cu pompă zilele trecute; programul electoral „euro-atlantic", plin de abstracţii incomprehensibile pentru electoratul său, cel mai puţin informat dintre toate cele trei electorate mari din România (CDR, USD, PDSR), abstracţii „dînd bine" în vitrina luminată „a giorno" pentru Occident, chiar dacă restul ţării este cufundat în beznă.

Societatea română este însă intens polarizată. O adevărată fractură o împarte în două părţi, iniţial inegale, cea mai mare fiind, în '90, alcătuită de suporterii lui Ion Iliescu. Însă numărul lor a scăzut continuu, sondajele ultime arătînd pentru prima dată că alegerile din 1996 pot da o şansă, în sfîrşit, alternanţei politice.

Dar ceea ce observatorii şi jurnaliştii occidentali văd mai puţin clar, cînd imaginează „un guvern de centru", sub o nouă preşedinţie, a lui Ion Iliescu, este că falia aceasta, fractura, îi poartă numele. Nu-i vorba doar de misterele revoluţiei române, de mineriadele trecutului, de girul dat corupţiei care roade ţara, de sabotarea reformei, ci şi de incapacitatea viscerală, dovedită în nenumărate rînduri de preşedintele Iliescu, de a privi Opoziţia ca pe un partener de dialog. Faptul că programul său electoral conţine destule elemente din programul dintotdeauna al Opoziţiei nu poate înşela aici pe nimeni. România este ţara potemkiniadelor şi jocul dublu a fost împins la o monotonă perfecţiune în perioada „glorioasă" a lui Ceauşescu.

Certitudinea afişată public de Ion Iliescu că şi-a asigurat suportul Americii nu-i doar un simplu bovarism de înalt nomenclaturist care descoperă că punctele cardinale s-au schimbat, că dacă vrea să-şi conserve pe mai departe puterea trebuie să includă pe linia Moscovei şi Washingtonul. Am avut ocazia, în ianuarie 1995, să fac un interviu cu Richard Schifter, directorul Direcţiei Europa Centrală din Consiliul Naţional pentru Securitate al SUA la acea dată (curînd după acea urcînd într-un post mai înalt, tot de consilier al preşedintelui Bill Clinton). În interviu am putut să măsor bunăvoinţa lui Richard Schifter faţă de Puterea instalată în România şi severitatea faţă de Opoziţie.

Unii comentatori relevă faptul că astfel de „indulgenţe" faţă de regimul Iliescu apar în comportamentul unor persoane care, prin relaţii oficiale, au cunoscut România din timpul comunismului, deci inevitabil au manifestat indulgenţă şi faţă de regimul Ceauşescu. Iar comparînd situaţia de atunci cu cea de azi (lucru pe care l-a făcut şi Richard Schifter), progresele sînt evidente. Atîta doar că România nu se cuvine comparată cu România lui Ceauşescu, ci cu Polonia sau Ungaria de azi.

Aceiaşi comentatori atrag atenţia şi asupra similitudinii bunelor relaţii ale lui Nicolae Ceauşescu cu Departamentul de Stat (inclusiv prelungirea nejustificat de mult a clauzei, în timp ce drepturile omului erau tragic încălcate). Astăzi, această politică a Departamentului de Stat este clasată de experţii americani drept o eroare, ca, de altfel, şi restul gesturilor de bunăvoinţă a mai marilor lumii faţă de Ceauşescu.

Se repetă cumva azi istoria, aşa cum au tendinţa să spună cei ce văd certitudinea afişată a candidatului Ion Iliescu la un nou mandat, al treilea, neconstituţional, convins că are în spatele său sprijinul Occidentului? Ar fi păcat ca o astfel de interpretare simplistă să întunece momentul îndelung aşteptat de români de întîlnire cu America, cu Occidentul. Ar fi păcat ca pentru mai mult de jumătate din societatea românească, cea care a plătit pentru credinţa ei în valorile occidentale, în timpul cînd ele nu erau în top, modelul democraţiei americane să fie umbrit de suspiciunea unei „trădări". O „trădare" ce s-ar adăuga traumelor vechi, prezente în psihologia tuturor fostelor ţări-satelit, ce s-au simţit abandonate de Occident după război.

Înainte de a continua, se cuvin două precizări. În primul rînd, aşa cum a spus chiar Richard Schifter în interviul pomenit, soarta României se decide în România, nu la Washington. Iar în ceea ce priveşte America, ea nu are o singură voce şi, probabil, nici chiar Departamentul de Stat nu gîndeşte într-un singur glas. Şi în timpul regimului Ceauşescu au existat opinii disidente faţă de politica Departamentului: cartea lui David B. Funderburk, ***Un ambasador american între Departamentul de Stat şi dictatura comunistă din România, 1981–1985***, o dovedeşte.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VII ● 16 pagini ● 700 lei

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Redacţiei revistei „22“

De multe ori citesc în ziare articole la care simt nevoia să am diferite replici, dar, după ce mi le formulez, nu mai ajung să le şi scriu. De data aceasta, după citirea articolului d-lui Pavel Câmpeanu din numărul 36 (4–11 sept.) al revistei „22“, mi-am spus că trebuie să iau o atitudine. Am aşteptat, totuşi, continuarea promisă de autor, pentru a vedea dacă prima mea impresie a fost corectă. Iar cele citite în numărul 37 (11–17 sept.) m-au convins că trebuie să vă scriu, chiar fără a mai aştepta apariţia celui de-al treilea episod. A contribuit la aceasta şi excelenta replică dată de d-na Zoe Petre, care cred că a mers la inima multor cititori. Totuşi, cred că sînt unele aspecte importante ale articolului d-lui Pavel Câmpeanu care nu au fost încă reliefate, astfel încît vă trimit rîndurile de mai jos.

Aparent, d-l Pavel Câmpeanu scrie despre d-l Ion Iliescu, dar, de fapt, mi se pare că ţelul ascuns este acela de a-l discredita pe d-l Emil Constantinescu. D-l Pavel Câmpeanu se adresează cititorilor revistei „22“, care sînt în marea lor majoritate susţinători ai CDR. Tocmai de aceea, pentru a fi citit de ei, d-l Pavel Câmpeanu se ascunde sub aparenţa criticării d-lui Ion Iliescu. Voi încerca să demonstrez în continuare că d-l Pavel Câmpeanu urmăreşte, de fapt, în serialul domniei sale să inducă electoratului CDR două idei principale: a) reabilitarea stîngii politice; b) discreditarea d-lui Emil Constantinescu.

a) Reabilitarea stîngii politice în ochii electoratului CDR se bazează pe următoarele elemente:

– d-l Ion Iliescu, care era pe atunci un om de stînga autentic, l-a **înfruntat** pe Nicolae Ceauşescu în '71 (cînd de fapt el a căzut în dizgraţie; un om care **infrunta** Puterea comunistă nu mai era pus prim-secretar de judeţ);

– d-l Ion Iliescu este asociat de către Opoziţie cu cele 4 milioane de comunişti (gogoriţă repetată chiar de d-l Ion Iliescu, cînd de fapt e vorba doar de asocierea sa cu activiştii PCR);

– Opoziţia critică orientarea de stînga a d-lui Ion Iliescu, orientare care, însă, *„îi dă un certificat de bună purtare util mai cu seamă în capitalele europene“* (complet fals: Opoziţia nu a criticat orientarea de stînga a d-lui Ion Iliescu; de stînga era şi PSDR, care a fost membru al CDR);

– d-l Ion Iliescu nu mai este acum (cînd este „rău“ şi pentru d-l Pavel Câmpeanu) un om de stînga, ci un lider populist (şi de stînga, şi de dreapta).

În concluzie, CDR greşeşte cînd se opune stîngii (autentice), pentru că va pierde voturi.

b) D-l Emil Constantinescu este atacat de mai multe ori, dar în mod insidios, fără chiar a i se pomeni numele:

– *„activist nesalariat al PCR“* (sintagmă care a indignat-o, pe bună dreptate, şi pe d-na Zoe Petre);

– *„Opoziţia ar trebui să prezinte un candidat mai credibil“*;

– *„un candidat la preşedinţie care programează distrugerea republicii“* (adică exact tezele PDSR!);

– *„nefericitul interviu american“* (d-l Pavel Câmpeanu n-are nici o îndoială asupra autenticităţii interviului, chiar după ce lucrurile au fost lămurite).

În aceste condiţii, cred că aţa albă cu care d-l Pavel Câmpeanu şi-a cusut articolul trebuie arătată. Cred, de asemenea, că redacţia revistei „22“ a făcut foarte bine că a publicat acest articol, pentru că, astfel, d-l Pavel Câmpeanu „s-a demascat“ (unde am mai auzit expresia asta?).

Un punct care ar trebui lămurit este de ce a scris d-l Pavel Câmpeanu acest ciclu de trei articole chiar acum, în plină campanie electorală. Cred că pot exista două răspunsuri, care nu se exclud unul pe celălalt:

1. D-l Pavel Câmpeanu nu poate spera să cîştige voturi pentru d-l Ion Iliescu dintre cititorii revistei „22“. Poate, însă, încerca să reabiliteze ideea de „stînga“, ceea ce chiar şi face. Or, cine este **liderul charismatic, de stînga** (mă rog, de centru-stînga, că „stînga“ sună „ca dracu'“), **social-democrat şi republican convins**? CDR are un candidat care e slab, el nu mai poate fi schimbat, pentru că a fost deja înscris, aşa că votaţi Petre Roman! În principiu, opţiunea d-lui Pavel Câmpeanu îl priveşte, dar de ce trebuie să şi-o ascundă sub masca obiectivităţii specialistului, în loc să şi-o asume deschis? Simplu. Pentru că numai aşa speră să „rupă“ din CDR voturi pentru Petre Roman. Cei doi (d-l Emil Constantinescu şi d-l Petre Roman) nici nu sînt pomeniţi, articolele d-lui Pavel Câmpeanu sînt doar despre d-l Ion Iliescu.

2. Atitudinea d-lui Pavel Câmpeanu se înscrie pe linia acelor „analişti politici“ fără angajament, care ar vrea şi ei să aibă unul. De acea, aceşti analişti încearcă să dovedească o fină înţelegere a lucrurilor, criticînd acţiunile Opoziţiei, care, se subînţelege, **dacă i-ar consulta pe ei, ar avea mult mai multe şanse**. Cred că asta ar fi explicaţia puzderiei de critici ai CDR pe care i-a sesizat şi d-na Zoe Petre. Aş încadra în această categorie, printre mulţi alţii, pe o distinsă analistă cu un puternic accent moldovenesc, pe un veşnic tînăr preşedinte al unei Academii umoristice, ba chiar şi pe un oracol care prevesteşte un guvern de centru-dreapta.

În concluzie, cred că o ofertă făcută d-lui Pavel Câmpeanu dinspre PD (sau chiar CDR!) ar fi urmarea firească (din punctul de vedere al domniei sale) a serialului din „22“. Sau poate că o ofertă a PD a şi fost acceptată?

Cu deosebită stimă,

Marius Bâzu, Bucureşti

Stimate domnule Patapievici,

Aş dori să fac cîteva observaţii mărunte la articolul dv. „Criticilor mei (II)“:

1. Luther n-a folosit între 1520–1525 exclusiv germana, iar după 1525 n-a trecut la folosirea exclusivă a latinei. Cîteva dintre lucrările fundamentale din prima perioadă sînt fie în latină (*De captivitate Babylonica ecclesiae praeludium*), fie au şi o variantă latină (*Despre libertatea creştină* sau *Scrisoare către Leon al X-lea*). Dacă disputa cu Erasm s-a desfăşurat în latină (în ce limbă credeţi că ar fi putut răspunde umanistului?), în schimb cea cu Zwingli a avut loc exclusiv în germană, la insistenţa teologilor din Wittenberg. Există însă şi o traducere germană contemporană a scrierii *De servo arbitrio*, realizată de Justus Jonas, unul din prietenii lui Luther. Este drept, o bună parte din scrierile acestei a doua perioade se referă la organizarea comunitară sau sînt mărturisiri de credinţă (realizate împreună cu colaboratorii săi), însă acestea sînt redactate ori în germană, ori sînt bilingve. Preocupările de acest gen datează însă şi din prima perioadă. Au fost scrise în continuare lucrări cu conţinut „sediţios“ în limba germană, cum ar fi *Dacă oştenii vor ajunge în starea de graţie* (1526). Tot în această perioadă apare traducerea integrală a *Bibliei* (1534), şi ce poate fi mai sediţios decît să dai *Biblia* în mîna oamenilor?

2. Într-adevăr, anul 1525 a însemnat o schimbare atît în istoria Reformei, cît şi în activitatea lui Luther, fără a se putea vorbi de o cezură (astăzi nu se mai susţine teza „tînărului“ Luther şi a „bătrînului“ Luther, lansată de pietişti, şi nici teoria „reformei populare“ şi a „reformei princiare“). Războiul ţărănesc german este considerat a fi cauza acestei schimbări. Luther a fost dezamăgit de răscoală (reiese din scrisorile sale), pentru că ideile sale au fost folosite ca „suport ideologic“ de o mişcare de schimbare violentă a societăţii (de altfel, singura obiecţie a sa la programul ţăranilor răsculaţi a fost recurgerea la *Evanghelie* pentru a-şi legitima revendicările sociale şi juridice). Apelul mai apăsat la puterea civilă, ca purtătoare a mişcării reformatoare (Luther n-a eliminat niciodată elita socială şi politică dintre potenţialii săi auditori), a devenit mai tîrziu aproape obligatorie pentru impunerea atît a reformei protestante, cît şi a reformei catolice (Scandinavia protestantă şi Austria, Cehia şi Ungaria catolică sînt rezultatele cele mai vizibile ale implicării puterii civile). Nu se poate susţine însă că Luther şi-ar fi schimbat „metoda de lucru“, avînd de acum timp să „aprofundeze problemele dogmatice“. Luther n-a fost un doctrinar. Majoritatea scrierilor sale sînt „ocazionale“, ele prezentînd mai degrabă sugestii decît teorii elaborate. (Cel care a scris dogmatica a fost Melanchthon.) Scopul Reformei n-a fost să creeze o nouă Biserică şi o nouă Teologie, ci de a o purifica pe cea existentă (acesta este înţelesul iniţial al termenului „reformatio“).

3. Scrierea *Împotriva hoardelor tîlhăreşti şi criminale ale ţăranilor* (care nu poate fi nici justificată, nici „iertată“) este o chemare la înăbuşirea răscoalei, chiar şi cu mijloace extreme. Fără acte de răzbunare şi fără pedepsirea simplilor participanţi. Cum însă nici una din scrierile sale din timpul răscoalei n-a apărut la timp (practic, după consumarea evenimentelor), istoricii au îndoieli serioase în ce măsură ar fi putut Luther influenţa cursul evenimentelor.

4. Luther n-a „batjocorit dogmele catolice“. În primul rînd, pentru că „dogma catolică“ în sens confesional n-a fost definită decît la Conciliul tridentin (1545–1563). În al doilea rînd, dacă prin „dogmă catolică“ înţelegem hotărîrile primelor concilii ecumenice, atunci Luther nici măcar nu s-a atins de ea, considerînd-o la fel de sacrosanctă ca şi teologii Curiei. Nu dogma a fost pusă în discuţie (sau, mă rog, batjocorită), ci anumite tradiţii, teorii, moduri de viaţă etc. Acestea au fost şi ţinta atacurilor acelora care apărau „cauza catolică“ şi care au fost în parte abolite fie la Conciliul tridentin, fie la cel de-al doilea Conciliu de la Vatican.

5. Apelul la mireni (**indiferent** de starea lor socială) n-a fost invenţia populistă a lui Luther, ci îşi are rădăcinile în mişcarea de Reformă generală din secolul al XV-lea. Principiul participării tuturor la reforma Bisericii şi a societăţii fusese enunţat încă de Bonifaciu al VIII-lea: **ceea ce-i atinge pe toţi, trebuie aprobat de toţi**. Nivelul cunoştinţelor teologice nu era relevant în acest context (oare cine purta răspunderea pentru presupusa ignoranţă teologică a mirenilor de rînd?), pentru că Reforma devenise problema întregii societăţi (cu mult înainte de Luther, vezi *Reformatio Sigismundi* – 1438), astfel că ea nu mai putea rămîne la nivelul discuţiilor între teologi, oricît de bine intenţionate şi de savante ar fi fost ele. Dar preocupări teologice (în sensul mai larg) au avut şi burghezii – să nu uităm că atît Universitatea, spaţiul prin excelenţă al teologiei savante, cît şi Reforma au fost „creaţii“ ale oraşului.

6. În scrierile sale, Luther a avertizat împotriva folosirii violenţei în introducerea măsurilor reformatoare. Reforma nu înseamnă nici iconoclasm, nici distrugerea capelelor, nici înlocuirea tradiţiei cu rînduieli arbitrare, nici vulgarizarea Sfintelor Scripturi, nici abandonarea ştiinţei de carte, nici măcar renunţarea la viaţa monastică, dacă aceasta se reîntoarce la puritatea iniţială şi nu persistă în a fi un corp străin şi o castă a iniţiaţilor. Reforma nu înseamnă nici realizarea Împărăţiei lui Dumnezeu pe pămînt. În 1523 (*Despre puterea lumească şi pînă unde îi sîntem datori cu supunerea*) avertizează în legătură cu tirania gloatei.

Printre adepţii lui Luther s-au aflat şi călugări (ieşirile sale se adresau ierarhiei clericale şi abuzurilor unor ordine călugăreşti, care au fost criticate şi de contemporanii săi umanişti), iar reformatorul a purtat rasa monahală pînă în 1524. „Furia religios-patriotică“ a fost rezultatul unei receptări distorsionate şi a unei interpretări abuzive, pe fondul unui anticlericalism anterior Reformei (chiar fără temei nu era această atitudine, dacă ne gîndim, spre exemplu, la taxa plătită de preoţii din dieceza Konstanz pentru copiii lor). Călugării şi teologii au avut parte de o „presă proastă“ – atît la mirenii de rînd, cît şi la elita intelectuală (*Epistolae obscurorum virorum*). Conciliul tridentin a luat măsuri pentru a disciplina şi cultiva clerul, fără ca aceste măsuri să fi mulţumit pe deplin elita catolică (cf. *Historiarum sui temporis* – 1609, 1621 – a istoricului catolic francez Thuanus/de Thou).

Cu stimă,

Szegedi Edit, Cluj, 29.08.1996

Doamnă Adameşteanu,

Urmăresc cu atenţie revista dumneavoastră. Vă rog a aprecia în ce măsură sugestia de a rezerva o pagină pentru opiniile unor personalităţi din diverse domenii spre a fi cunoscute de oamenii politici înaintea alegerilor ar fi utilă. Revista dumneavoastră ar fi o tribună, o restrînsă Piaţă a Universităţii, atît de necesară azi.

Cu stimă,

Prof. dr. Costin Carp, Director medical, Institutul de Oncologie, Spitalul Fundeni, Bucureşti, 20 august 1996

IMPORTANT

Librăriile din ţară în care găsiţi în fiecare săptămînă revista „22“:

NOU!

- **Craiova** – *Librăria Humanitas*, Str. Brestei nr.13, tel. 051/41.22.60
- **Piteşti** – *Librăria Humanitas*, Pasajul Victoriei nr. 89 (în incinta Galeriei de Artă Naivă), tel. 048/68.10.97

*

- **Arad** – *C&M Anticariat*, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
- **Bacău** – *Librăria Humanitas*, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
- **Braşov** – *Bibliopola* (în incinta Agenţiei Teatrale), Str. Republicii nr. 4, tel. 068/14.41.38
- **Bucureşti** – *Librăria Sadoveanu*, Bd. Magheru nr. 6, tel. 211.29.65; *Librăria Humanitas (Librăria din fundul curţii)*, Calea Victoriei nr. 120; *Librăria Humanitas Kretzulescu*, tel. 613.50.35
- **Constanţa** – *Librăria Sophia*, Str. Dragoş-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel 041/61.50.77
- **Iaşi** – *Librăria Humanitas*, Piaţa Unirii nr.6, tel. 032/21.55.68
- **Piatra-Neamţ** – *Librăria Humanitas* (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Vorel“), Str. Ştefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
- **Sibiu** – *Librăria Humanitas*, N. Bălcescu nr. 16, tel. 069/21.14.34
- **Timişoara** – *Librăria Humanitas*, Str. Mercy nr. 1, tel. 056/13.31.80
- **Tîrgu-Mureş** – *Librăria Humanitas-Palas*, Piaţa Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
- **Turnu-Severin** – *Librăria Humanitas*, Str. Crişan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

ANDREI CORNEA

Iliescu – „omul slab al României“

Pentru a cîştiga alegerile, nu este destul să ai dreptate (aş spune chiar că, din păcate, uneori este inutil să ai dreptate); *esenţial este să poţi convinge că ai dreptate*. Din acest punct de vedere, mă îndoiesc mult că scandalul în jurul celui de-al treilea mandat al lui Ion Iliescu şi, în general, reapariţia în presă şi în declaraţiile unor reprezentanţi ai Opoziţiei a ceea ce aş numi tema „regimului Iliescu“ contribuie la cauza înlocuirii de la putere a actualului preşedinte şi a PDSR-ului.

Vreau să spun, cu aceasta, că tendinţa de a-l vedea pe Ion Iliescu drept principalul artizan al României postcomuniste, cu toate cusururile şi mizeriile sale, faptul de a construi eventual chiar strategia de atac a principalilor candidaţi ai Opoziţiei pe această temă poate mări posibilitatea unui eşec în alegeri al aceleiaşi Opoziţii.

Nu vreau să polemizez cu d-l S. Damian, sau chiar cu d-l H.-R. Patapievici, în ceea ce priveşte consistenţa reală a temei. Nu mă interesează, *în acest moment*, dacă, într-adevăr, Ion Iliescu este şi a fost, timp de şapte ani, direct sau indirect autorul celor mai multe ticăloşii, diversiuni, ingerinţe, erori politice etc. petrecute în România, dacă el este un comunist ascuns şi nereeducabil pentru democraţie ori pur şi simplu un tiran care nu concepe să abandoneze puterea (vezi cea de-a treia candidatură), în orice caz un monstru de perfidie şi abilitate malefică. Nu mă interesează *în acest moment* nici măcar faptul de a şti dacă, într-adevăr, preşedintele Iliescu este cel care conduce ţara prin diverse proceduri constituţionale şi tertipuri neconstituţionale. Repet: nu *adevărul în sine* al acestei viziuni contează aici, ci numai *capacitatea sa persuasivă*. Mai exact, potenţialitatea sa de a atrage un anumit tip de electorat care nu se confundă în nici un caz cu cel al CDR şi nici măcar al USD.

Or, să ne amintim că, potrivit sondajelor de opinie, Ion Iliescu nu numai că are deocamdată cel mai bun punctaj în cursa prezidenţială, dar prestigiul său pare să se fi erodat mai puţin decît cel al PDSR-ului şi cu mult mai puţin decît cel al guvernului Văcăroiu. În al doilea rînd, tot sondajele de opinie ne spun că teama de dictatură este extrem de puţin prezentă printre principalele temeri ale românilor, venind mult în urma temerilor privind nivelul de trai ori sănătatea. Cu alte cuvinte, pare extrem de greu de convins o majoritate semnificativă a electoratului că Ion Iliescu rămîne un dictator în devenire, un mare manipulator din umbră – pe scurt, „omul tare“, atotputernic şi atotinfluent, legatarul disimulat al lui Ceauşescu în epoca postcomunistă.

După părerea mea, portretul „popular“ al lui Ion Iliescu în alte medii decît cele ale Opoziţiei înfăţişează mai curînd un ins cumsecade, „sărac şi cinstit“, mai degrabă „slab“ decît „tare“, mai degrabă „manipulat“ decît „manipulator“, mai degrabă depăşit de evenimente decît dominîndu-le cu autoritate. Nu văd atunci pentru ce Opoziţia nu „ar veni în întîmpinarea“ acestui portret, încercînd nu să demonteze un regim pe care ea îl crede – cu temei sau fără, nu are importanţă – personal, ci, dimpotrivă, străduindu-se să anihileze garanţia individualizată a unui regim impersonal. Strategia Opoziţiei ar trebui, altfel spus:

– să-i recunoască, în chip cavaleresc, unele calităţi preşedintelui, acceptîndu-i, formal, bunele intenţii, onestitatea personală etc.;

– să afirme şi să sugereze că principalul defect al personajului nu este malignitatea sa omnipotentă, ci, dimpotrivă, slăbiciunea, incapacitatea de a rezista anturajului şi consilierilor; că Iliescu nu este decît o acoperire, o mască inconsistentă pentru PDSR, mai rău pentru guvernul Văcăroiu şi pentru mafia şi corupţia încurajate de acesta.

S-ar putea arăta cu exemple cît de neputincios a fost preşedintele în tentativa sa de a elimina corupţia din partid şi felul în care demnitari incapabili s-au menţinut pe post din pricina moliciunii preşedintelui. Se poate aduce ca exemplu al slăbiciunii şi faptul că de atîtea ori s-a lăsat călcat în picioare de Funar sau de Vadim şi chiar susţine că, acum, candidează pentru a treia oară nu fiindcă ar tînji după o tiranie, dar fiindcă se lasă înşelat şi manipulat de o partidocraţie care îl utilizează pentru a se salva pe sine împotriva intereselor esenţiale ale naţiunii. În loc de a vedea pretutindeni în România *prezenţa* umbrei diabolice a personajului, ar fi preferabil a se atrage atenţia asupra unei *absenţe*: acest personaj, în fond bonom, agreabil, dar moale, care nu poate şi nici nu va putea elimina corupţia, injustiţia, un om care ia decizii greu şi cu întîrziere, ascultînd adesea de sfaturile cele mai rele şi mai interesate, nu va reuşi să imprime ţării nici o renaştere, nici un progres rapid.

Pe scurt, în loc de a repeta pînă la saţietate şi în toate modurile că *PDSR-ul este partidul lui Iliescu*, ar trebui spus că Iliescu este *marioneta* unui partid corupt şi a clienţilor acestuia. Nu Văcăroiu ar fi,

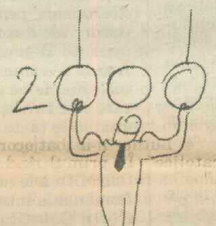

aşadar, „omul“ lui Iliescu, ci invers: *Iliescu este „omul“ lui Văcăroiu* şi, mai departe, al lui Adrian Năstase, al lui Văcaru, al lui Mincu, al lui Răducănoiu şi, mai departe, al lui Zaher Iskandarani sau Ioan Stoica.

Fireşte, a construi imaginea unui „Iliescu – omul slab al României“ nu înseamnă a cîştiga automat alegerile. Dar sînt de acord cu d-l Pavel Câmpeanu că a-l diaboliza pe Ion Iliescu reprezintă, în orice caz, o tactică improductivă, ce se complace prea uşor în stereotipii autiste şi în ritualuri de exorcizare a unui demon în a cărui existenţă majoritatea populaţiei pur şi simplu nu crede. Din acest punct de vedere, a răspunde clipului PDSR, în care d-l Constantinescu era „confundat“ vizual cu Regele Mihai, printr-un clip simetric, în care Iliescu este „confundat“ cu Ceauşescu, reprezintă o nefericită întoarcere la gafele propagandistice din 1992. Dincolo de stilistica dezagreabilă a ambelor clipuri, trebuie observat că, dacă d-l Iliescu poate cîştiga de pe urma clipului PDSR, d-l Constantinescu nu are decît de pierdut: căci, aşa cum spuneam, electoratul ce trebuie atras de partea CDR şi a candidatului său *nu crede* că România este pîndită de o dictatură sau că Ion Iliescu a preluat sumbra moştenire a lui Ceauşescu.

Nu poţi cîştiga o luptă – fie şi electorală – decît dacă ataci adversarul acolo unde el este mai slab. Or, slăbiciunea autentică a candidatului Iliescu rezidă tocmai în aparenţa de slăbiciune a preşedintelui Iliescu. Că, în realitate, preşedintele e altfel decît pare a fi, aceasta poate fi subiectul unei dezbateri importante şi interesante, dar care în nici un caz nu poate aduce, acum, voturi celor care doresc o alternanţă la putere în România.

TIA ŞERBĂNESCU

Mitul campaniei pozitive

Unul din clişeele actualei campanii electorale este acela al „campaniei curate“. El figurează în discursurile preşedintelui Iliescu şi în reglementările CNA. Unele sondaje de stradă ale Antenei 1 au arătat că şi cei chestionaţi sînt nemulţumiţi de faptul că partidele „aruncă cu noroi unele în altele“ în loc să-şi organizeze o „campanie pozitivă“ de prezentare a propriilor oferte şi soluţii. Candidaţii, la rîndul lor, îşi manifestă aproape cu regularitate regretul că sînt nevoiţi să polemizeze (pretinzînd că sînt în legitimă apărare) şi se declară adepţii campaniei curate. Chiar dacă aceste opinii sînt sincere în intenţiile lor, ele cuprind şi o bună doză de amăgire sau de autoamăgire. O campanie pozitivă într-o ţară unde guvernările au fost negative? O campanie curată într-o ţară sufocată de murdărie? O campanie elegantă într-o ţară unde „boala mîinilor murdare“ face ravagii şi la propriu – prin epidemii de meningită şi hepatită, şi la figurat – prin epidemia corupţiei? Cît de curată poate fi o campanie în care au fost readuşi şi copiii la tribună pentru a silabisi – „cu glasul lor copilăresc“, nu-i aşa? – fraze precum: *„Ţara are nevoie de oameni ai concordiei ca profesorul Ioan Pop de Popa“*, aşa cum s-a întîmplat la conferinţa UNC? Cît de sănătoasă poate fi o campanie electorală în care un candidat la preşedinţie pretinde că poartă dialoguri cu indivizi care i se recomandă pe rînd: *„Eu sînt Iisus“* şi: *„Eu sînt tată-său“*? Cît de curată poate fi o campanie în care alt candidat la preşedinţie s-a recomandat cu numai trei ani înainte: *„Sînt un porc“*? A pretinde, în aceste condiţii, o campanie în care să fie dezbătute exclusiv planurile de viitor nu înseamnă decît un exerciţiu de ipocrizie în masă. A propune, sub pseudonimul „campanie pozitivă“, absolvirea vinovaţilor pentru situaţia actuală şi închiderea ochilor asupra gestionării dezastruoase a ţării nu înseamnă decît a cere cetăţenilor să consimtă a deveni complici la imensa fraudă care s-a produs, de şapte ani încoace, în buzunarele lor, în sufletele lor, în valorile lor. Şi cum o minciună nu vine niciodată singură, această pudică aşezare „cu faţa spre viitor“ spre a nu mai vedea mizeria din urmă e cel mai adesea dublată de faptul că aceia care proclamă campania pozitivă o pretind întotdeauna adversarilor, dar nu şi-o refuză lor înşile. A recunoaşte imposibilitatea unei campanii aseptice într-o societate coruptă nu înseamnă însă a accepta orice nivel al confruntării şi a suporta orice subproducţii electorale. Clipuri electorale în care adversarii politici se preschimbă în alte persoane, iar trăsăturile politicienilor sînt schimonosite de parcă Gigel şi Ionel s-ar strîmba în recreaţie unul la altul dovedesc nu numai că polemica e inevitabilă, ci şi că principalele forţe politice ale ţării nu ştiu să polemizeze. Nu e mai puţin adevărat că acest schimb de „amabilităţi“ reprezintă totuşi un progres faţă de „polemicile“ din 1990, cînd FSN-ul condus de d-nii Iliescu şi Roman „corecta“ ideile adversarilor nu prin clipuri, ci prin bîtele minerilor, liste negre publicate în presă şi tot soiul de „accidente“, ale căror victime erau inevitabil liberalii şi ţărăniştii. Astăzi, staff-ul d-lui Iliescu şi-a permis chiar o distanţare critică faţă de campania PDSR, considerînd-o rudimentară şi dînd de înţeles că a depăşit „faza“ ei vindicativă. Deşi diplomaţii din echipajul d-lui Iliescu şi-au dus mîna la nas în faţa clipului electoral produs de propriul partid, acesta a fost difuzat în continuare într-un ritm ce trădează un comportament maniacal. Încît, judecînd după aceste semne de început, putem bănui că mitul „campaniei pozitive“ va fi contrazis la fiecare ocazie. Căci e greu de crezut că PDSR se va resemna cu ideea de a pierde alegerile şi e la fel de greu de crezut că CDR sau USD se vor împăca cu ideea de a le rata.

Problema ar fi ca totuşi polemica să nu fie împinsă la absurd – aşa cum indică reacţiile PDSR faţă de epidemia de meningită care a condus la amînarea anului şcolar. Conform comunicatului PDSR, întreaga epidemie, cu sutele ei de bolnavi şi zecile ei de morţi, nu reprezintă decît o diversiune a CDR, care urmăreşte *„crearea unei stări de nesiguranţă şi anormalitate, pe fondul căreia să se forţeze amînarea alegerilor generale pentru o dată şi conjunctură mai favorabile forţelor Opoziţiei“*. Dacă acuzaţia adusă CDR în această privinţă dovedeşte cu prisosinţă „nesiguranţă şi anormalitate“ politică, nu e mai puţin adevărat că ea conţine şi o bună doză de cinism. Oare cum îşi închipuie PDSR că „nesiguranţa şi anormalitatea“ ar mai putea fi „create“ abia de acum încolo, cînd de şapte ani ele constituie coordonatele vieţii de zi cu zi?

Din numerele viitoare

- ***Gabriela Adameşteanu:*** *„Berlin, Capitala Germaniei, metropolă europeană“*
- *Supliment gratuit: „Forumul culturii“*
- ***Bernard Nezmah****, ziarist din Slovenia, condamnat la închisoare*
- *Despre colegiile din România*
- ***Mihnea Berindei:*** *„Analiza alegerilor locale '96“*
- ***Daniel Dăianu:*** *Mersul transformării*
- *Interviuri cu* ***Andrei Codrescu*** *(scriitor SUA),* ***Sanda Golopenţia*** *(profesor la Universitatea Brown, SUA),* ***François Fejtö,*** ***Mihai Nasta, Charles King*** *(Universitatea Georgetown, SUA)*
- ***Törszok Erika:*** *„Minorităţile sînt factori de stabilitate“*
- ***Aurelian Crăiuţu*** *„Revirimentul culturii politice“*
- ***Mihai Korne*** *„NATO“*
- ***Virgil Nemoianu şi Mircea Martin:*** *„Despre imaginea României în lume“*

ILIE ŞERBĂNESCU

Scumpul mai mult păgubeşte!

Recent înfiinţata Agenţie Naţională pentru Produse Agricole – care a preluat din funcţiile fostului Romcereal achiziţionarea din recolta de cereale a acelei părţi considerate a constitui necesarul minim de consum la nivel naţional – a rămas cu buza umflată. Deşi înzestrată relativ la timp cu fondurile financiare de care avea nevoie, n-a reuşit totuşi să achiziţioneze decît vreo 650.000 tone de grîu, faţă de 1,5 milioane tone cît îşi propusese drept cuantum minim. Aceasta, avînd în vedere recolta scăzută din anul curent, întrucît necesarul minim pentru consum este estimat între 2,5 şi 3 milioane tone. Oferind de circa două ori mai mult faţă de preţul reglementat de stat la grîu, angrosiştii privaţi au preluat ei recolta.

Anul trecut Romcereal era rugat să achiziţioneze cereale şi n-avea bani, acum moştenitorii societăţii respective rămîn cu bani şi fără cereale. Desigur, diferenţa imensă de recoltă îşi spune cuvîntul, dar nu poate fi ignorat faptul că este pentru prima dată cînd sistemul de stat primeşte o lovitură serioasă din partea economiei de piaţă în agricultură. Sectorul de stat din agricultură a fost şi pînă acum – şi încă sistematic – jecmănit de diferiţi privatizaţi, dar în cazul de faţă este vorba de altceva: de punerea în inferioritate a sectorului de stat de către cel privat.

Iar prin consecinţe semnificaţia este şi mai largă. Pentru a păstra controlul dorit asupra preţului pîinii-tip, guvernul trebuie neapărat să achiziţioneze la nivelul Agenţiei Naţionale pentru Produse Agricole cuantumul minim prevăzut. Şi aceasta se mai poate face acum doar din import sau de la angrosiştii privaţi, dar la preţuri cu mult mai mari decît a catadicsit statul să ofere direct producătorilor agricoli. Probabil că guvernul regretă acum că s-a încăpăţînat în materie de ofertă de preţ pentru achiziţionarea grîului de la producători. Şi, oricum, i se potriveşte perfect proverbul *„Scumpul mai mult păgubeşte...“*.

De păgubit însă păgubeşte pe seama consumatorilor, care vor trebui să plătească pentru faptul că, la aproape 7 ani de la evenimentele din Decembrie '89 şi la 5 ani de la adoptarea legii fondului funciar, care a fost prezentată ca bază a restructurării agriculturii, nu există o strategie şi o politică agricolă, un cadru legislativ adecvat care să permită agriculturii să funcţioneze după normele economiei de piaţă şi nici măcar un sistem de finanţare a agriculturii. Totul se află sub semnul improvizaţiei. O improvizaţie pentru supravieţuire. De dezvoltare în agricultură nici nu poate fi vorba. Şi astfel, cea mai importantă resursă naturală a României – pămîntul – este irosită şi chiar se degradează.

Agricultura constituie cel mai mare eşec postdecembrist. România obţine cele mai scăzute recolte la hectar din zonă, deşi ar avea posibilităţi pentru cele mai ridicate. România importă produse alimentare de strictă necesitate, deşi are potenţial de a inunda pieţele externe cu asemenea produse.

Nici acum – în continuarea tendinţelor manifestate încă de la adoptarea legii fondului funciar – nu a ajuns să fie precizat rolul rezervat sectorului privat în agricultură. De aceea, tot ceea ce s-a întreprins pe linia reconstituirii proprietăţii private în agricultură şi dezvoltării sectorului privat agricol se află într-o încurcătură de nedescris. Ceea ce face şi extrem de imprecise orice evaluări asupra locului real al sectorului privat în agricultura românească actuală.

Reconstituirea şi constituirea proprietăţii private asupra pămîntului prin legea fondului funciar nu au fost însoţite de nici o reglementare în privinţa privatizării inventarului agricol, producîndu-se o ruptură între pămînt (aflat în majoritate la particulari) şi echipamentul agricol (rămas în momentul aplicării legii fondului funciar în întregime la stat), ruptură ce a devenit imediat principalul obstacol în dezvoltarea agriculturii.

Cea mai gravă situaţie a decurs însă din faptul că adoptarea legii privind reconstituirea şi constituirea proprietăţii private asupra pămîntului nu a fost cuplată cu ansamblul de reglementări obligatorii referitoare la circulaţia titlurilor de proprietate asupra pămîntului (arendare, ipotecare, vînzare-cumpărare). Se poate vorbi de o acţiune deliberată în acest sens, avînd în vedere că nimic, practic, în domeniu nu s-a făcut apoi ani de zile: o lege a arendei a intrat pe rol abia la 4 ani de la aplicarea legii fondului funciar; o lege a cadastrului a fost adoptată abia la 5 ani după legea fondului funciar, deşi iniţial constituiau, aşa cum era şi normal, componente ale unui acelaşi act legislativ; nu există o lege a ipotecii.

Toate aceste întîrzieri sau măsuri legislative pe jumătate au încercat, în mod evident, stoparea procesului de vînzare-cumpărare a pămîntului. În legile adoptate se accentuează asupra rolului de preempţiune al statului în cazul înstrăinării pămîntului. Se caută pe orice cale împiedicarea constituirii unei pieţe a pămîntului şi, totodată, menţinerea controlului de către stat asupra preţului pămîntului. Însă astfel se obstrucţionează procesul necesar al concentrării pămîntului şi capitalului în agricultură – singurul răspuns posibil la fărîmiţarea excesivă a proprietăţilor agricole în urma aplicării legii fondului funciar. De asemenea, absenţa unei legi a ipotecii blochează orice posibilitate de dobîndire de credite pentru achiziţionarea de echipamente şi fertilizante de către proprietarii particulari.

Ruptura produsă de legea fondului funciar în materie de proprietate între pămînt şi restul componentelor sistemului agricol a fost cu obstinaţie menţinută în domeniul crucial al colectării, depozitării, achiziţionării şi comercializării cerealelor. Aproape întreaga această activitate s-a aflat în mîna regiei autonome Romcereal, ca monopol al statului. Recolta superioară de grîu şi porumb din 1995, datorată unor condiţii meteo excepţionale, a subliniat falimentul acestei structuri, incapabilă să preia şi să valorifice o recoltă mai mare decît cea pentru care avea prevăzute alocaţii de la buget.

Astfel, abia de curînd s-a făcut o primă breşă în acest absurd monopol de stat. Romcereal-ul a fost desfiinţat, mai precis dezmembrat, în, pe de o parte, Agenţia Naţională pentru Produse Agricole, care, ca regie autonomă, să preia, cu bani avansaţi de la buget, recolta de cereale la concurenţa necesarului pentru consumul minim al populaţiei, şi, pe de altă parte, în 41 de unităţi numite Comcereal (corespunzînd celor 40 de judeţe plus municipiul Bucureşti), care, ca societăţi comerciale privatizabile, ar urma, în principiu, să intre în concurenţă cu societăţile private, deocamdată puţine la număr, de pe piaţa prelucrării şi distribuţiei recoltei.

A fost însă de-ajuns ca o simplă breşă să fie creată în monopolul statului asupra achiziţionării producţiei de cereale că acesta a şi început serios să se clatine, subliniind caracterul său contraproductiv. Din păcate, mecansime de piaţă spontane tind să-i ia locul, tocmai din cauza faptului că funcţionarea lor nu a fost pregătită din timp pentru realizarea unor necesare obiective economice şi sociale.

RALUCA STROE-BRUMARIU

Noul Cod penal – un Cod ceauşist cu pedepse majorate

Aşadar, Codul penal a revenit în dezbaterea Camerei Deputaţilor pentru a treia oară. Or, articolul 75 din Constituţie interzice repunerea în discuţie a unui proiect respins de două ori într-o legislatură: *„Proiectele de lege sau propunerile legislative adoptate de una din Camere se trimit celeilalte Camere a Parlamentului. Dacă aceasta din urmă respinge proiectul de lege sau propunerea legislativă, ele se trimit pentru o nouă dezbatere Camerei care le-a adoptat. **O nouă respingere este definitivă**“* (s.n.). La dezbaterile generale, Răsvan Dobrescu a protestat faţă de neconstituţionalitatea demersului PDSR şi a anunţat că PNŢCD va vota împotriva proiectului şi-l va ataca şi la Curtea Constituţională. Senatorul PDSR Ioan Predescu – proaspăt uns ministru al Justiţiei – a răspuns că proiectul aflat acum pe masa deputaţilor este iniţiativa sa şi a senatorului Valer Suian, în timp ce proiectul de două ori respins de deputaţi venea de la Guvern. Este adevărat că marea majoritate a articolelor sînt identice cu cele din proiectul Guvernului, dar acest lucru nu contează, a conchis ministrul. Mai mult sau mai puţin convinşi de argumentele lui Predescu, deputaţii au purces la discutarea Codului. A doua zi, cînd s-a ajuns la articolul 200, referitor la relaţiile sexuale între persoane de acelaşi sex, PNŢCD a revenit asupra declaraţiei lui Răsvan Dobrescu, promiţînd votarea legii dacă se va accepta pedepsirea homosexualităţii în orice condiţii – deci şi în public şi în intimitate, ca în Codul penal ceauşist. PDSR a tăcut mîlc, lăsîndu-i pe ţărănişti să se desfăşoare. Pe un ton grav, pătruns de importanţa declaraţiei sale, Gavrilă Dejeu a vorbit despre imperativul însănătoşirii climatului socio-moral al României, care cere renunţarea la anumite libertăţi individuale. *„N-a sosit momentul ca relaţiile homosexuale să fie liberalizate, pentru că acest lucru ar impieta stadiul nostru de dezvoltare socio-moral şi va trebui să-l explicăm şi străinătăţii“*, a mai spus d-l Dejeu, susţinut de colegul său de partid Emil Popescu. Acesta a adăugat că morala creştină nu condamnă în egală măsură incestul, de pe urma căruia se pot naşte copii, şi homosexualitatea, care este o relaţie sexuală aberantă. Ion Dinu a propus şi el să fie incriminate toate relaţiile aberante – prin aceasta d-l Dinu înţelegînd relaţiile ce nu au ca rezultat procrearea. Degeaba au mai încercat George Stancov (PD), Vasile Popovici (PAC) şi Székely Erwin (UDMR) să le amintească colegilor lor de angajamentele asumate de România la intrarea în Consiliul Europei şi de o mai veche decizie a Curţii Constituţionale, care demonstra că incriminarea relaţiilor sexuale între persoane de acelaşi sex contravine prevederilor Constituţiei referitoare la viaţa intimă şi privată a persoanei. Ei au fost contrazişi de deputaţii PNŢCD, PUNR şi PRM, care au pretins că decizia Curţii nu are relevanţă pentru textul în discuţie. Văzînd cum stau lucrurile, Ion Predescu a venit la tribună şi, cu zîmbetul pe buze, a mărturisit că în adîncul sufletului a împărtăşit totdeauna convingerile exprimate acum de ţărăniştii şi a acceptat modificarea textului articolului 200, după cum urmează (făcînd din homosexualitate un delict de Cod penal): *„Relaţiile sexuale între persoane de acelaşi sex se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 3 ani. Cînd sînt săvîrşite în public sau dacă produc scandal public pedeapsa cu închisoare este de la 1 la 5 ani“*. Împotriva acestui articol au votat deputaţii UDMR, PAC, PL '93 şi PD (FSN) şi trei ţărănişti (Vasile Lupu, Teodor Dunca şi Cornel Sturza-Popovici). Nu de acelaşi interes s-au bucurat articolele ce sancţionează cu închisoare de la 1 la 5 ani comunicarea sau răspîndirea prin orice mijloace de ştiri, date sau informaţii false, dacă fapta este de natură să aducă atingere siguranţei statului (nu siguranţei naţionale!) sau relaţiilor internaţionale ale României, şi cu închisoare de la 5 la 15 ani iniţierea, organizarea, săvîrşirea sau sprijinirea de acţiuni care pot pune în pericol **sub orice formă** ordinea constituţională, caracterul naţional, suveran, independent şi unitar al statului. Acestea au rămas nemodificate, în tabăra Opoziţiei (nu în întregime conştientă de absurdul textelor şi de mărimea pedepselor) neaflîndu-se la dezbateri mai mult de 40 de deputaţi.

Şi tot într-o sală aproape pustie au fost adoptate şi faimoasele articole 205 (insulta), 206 (calomnia), 238 (ofensa adusă autorităţii) şi 239 (ultrajul). Pentru prima oară ele nu au mai stîrnit nici un fel de dispute, Comisia juridică acceptînd de la bun început eliminarea pedepselor agravante prevăzute pentru respectivele infracţiuni comise prin presă. În schimb, şi aici s-au majorat pedepsele – pentru insultă închisoarea va fi de la o lună la 2 ani (în loc de un an), pentru calomnie de la 3 luni la 3 ani (în loc de 2 ani), ultrajul de la 3 luni la 4 ani (în loc de 3 ani).

Atingerea adusă onoarei sau ameninţarea în public a unui demnitar, de natură a aduce atingere autorităţii se va pedepsi cu închisoare de la 6 luni la 5 ani. Insultarea, calomnierea sau ameninţarea săvîrşite împotriva unui magistrat, poliţist sau jandarm ori alt militar se pedepsesc cu închisoare ce poate ajunge pînă la 7 ani. Şi asta în condiţiile în care, de pildă, pentru ocuparea fără drept a unui imobil aflat în posesia altuia pedeapsa cu închisoarea este de la o lună la 2 ani, iar pentru întreruperea cursului sarcinii fără consimţămîntul femeii însărcinate pedeapsa nu poate depăşi 7 ani.

Neadoptate încă au rămas articolele privitoare la defăimarea ţării sau a naţiunii şi la arborarea însemnelor altui stat, articole ce urmează să facă obiectul unor negocieri după semnarea Tratatului româno-ungar.

EMIL HUREZEANU

Germania, Rusia şi România – tentative strategice şi diplomatice

Cancelarul Kohl a fost oaspetele Ucrainei timp de trei zile, între 2 şi 4 septembrie. Relaţiile Germaniei cu Ucraina sînt foarte importante şi din cauza raporturilor speciale ale Bonn-ului cu Moscova. Între altele, pentru prima oară, după ştiinţa noastră (cel puţin pornind de la agenda comunicată public a discuţiilor Kohl-Kucima), şeful Guvernului german a abordat relaţiile Ucrainei cu România. Pînă acum, relaţia sensibilă dintre Bonn şi Varşovia, pe de o parte, şi cea mai încărcată de tensiuni potenţiale, între Varşovia şi Kiev, pe de altă parte, făceau inevitabilă abordarea în triunghi – Bonn-Kiev-Varşovia – a relaţiilor dintre Germania şi fiecare din celelalte două ţări. Acum, pe lista preocupărilor cancelarului Kohl, atunci cînd e vorba de crearea unui climat de stabilitate în estul Europei, a fost menţionată explicit şi relaţia, în curs de îmbunătăţire, de altfel, dintre Kiev şi Bucureşti. E, mai întîi, desigur, vorba de interesul mai vechi al NATO – şi deci şi al Germaniei, ca principal strateg şi avocat al extinderii alianţei în Europa Centrală şi Răsăriteană – ca statele din această zonă ce şi-au exprimat dorinţa de integrare euro-atlantică să depăşească, prin tratate de bază bilaterale, tensiunile sau divergenţele mai vechi şi mai noi dintre ele şi vecinii proximi. Ungaria şi România, al căror tratat de bază a fost semnat la 16 septembrie la Timişoara, sînt, în viziunea NATO, pe calea cea bună. Atenţia acordată acum de cancelarul Kohl, la Kiev, ameliorării relaţiilor Ucrainei cu Polonia, dar şi cu România, nu poate fi decît un semn încurajator pentru Bucureşti. Este, poate, în acelaşi timp, şi indiciul recurgerii la ceea ce ministrul de Externe german Kinkel numea la Bonn, la 3 septembrie, înainte de întîlnirea cu ministrul de Externe rus Primakov, **„strategia de amortizare"**, sau compensare, a Germaniei şi a NATO faţă de ţările care nu vor fi admise în prima etapă în acest organism de securitate. Cum e de aşteptat, România, în ciuda eforturilor de ultimă oră ale guvernanţilor ei, puternic animaţi de intenţii electorale interne, nu se califică, din perspectiva evoluţiilor politice ale ultimilor ani, pentru primul val al admişilor în NATO. E, deci, normal ca marile puteri să fie preocupate, încă de pe acum, de ceea ce se va întîmpla după comunicarea deciziei NATO, care pluteşte oarecum în aer: la începutul anului viitor vor fi anunţaţi doar primii candidaţi admişi în Alianţa Nord-Atlantică: Ungaria, Cehia, Polonia şi, eventual, Slovenia. În mod evident, în eventualitatea operării acestor delimitări, chiar dacă nu se va ajunge la conflicte între cei admişi şi cei amînaţi, pe lista de aşteptare, diferenţa de regim de securitate în care se vor afla ţări vecine oricum cu probleme între ele poate fi o sursă de îngrijorare efectivă şi, deci, de diplomaţie preventivă. Noua strategie sugerată de Klaus Kinkel – cea a amortizării – presupune, în privinţa ţărilor neadmise în primul val, deci în primul rînd România, un set de măsuri compensatorii, între care Parteneriatul pentru Pace, în cadrul unor noi programe, crearea unei reprezentanţe NATO în capitalele tuturor celor 21 de state interesate în aderare, precum şi garanţii bilaterale de securitate. Dacă în urmă cu două săptămîni ministrul Apărării german Rühe vorbea de şansele mari, cvasi-certe ale Cehiei, Ungariei sau Poloniei de a fi admise primele în NATO, ministrul de Externe Kinkel, în schimb, s-a abţinut de la numirea fericiţilor aleşi. Şi în Germania, nu doar în România, responsabilii militari sau politici cu atribuţii în armată vorbesc mai pe şleau decît diplomaţii. În sfîrşit, vizita ministrului de Externe al Federaţiei Ruse la Bonn, urmată de cea a secretarului de stat american Christopher, întîlnirile cu Kinkel şi cancelarul Kohl i-au făcut pe observatori şi diplomaţi să tragă cîteva concluzii. Sîmbătă 7 septembrie, după întîlnirea confidenţială dintre cancelarul Kohl şi Elţîn, în ciuda puţinelor informaţii de substanţă comunicate, aceste concluzii s-au văzut confirmate. Mai întîi, se constată **ce anume responsabilii de la Moscova au omis să spună de această dată**: pentru prima oară Primakov şi Elţîn n-au mai afirmat că admiterea Cehiei, a Ungariei şi a Poloniei în NATO va provoca un regres în modelul războiului rece, determinînd crearea unei alianţe de securitate a statelor din CSI. Moscova a primit, în schimb, cu interes sugestiile Bonn-ului privind viitorul rol al Rusiei în coordonarea şi îmbunătăţirea Organizaţiei pentru Securitate şi Cooperare în Europa. Moscovei i se propune, de asemenea, prin intermediul Germaniei, şi co-participarea la întîlnirile NATO, pe baza unei Carte speciale, după modelul deja aplicat în cazul reuniunii statelor celor mai industrializate. Deci, de la **G7 + 1** la **NATO 16 + 1**. Rămîne de văzut în ce măsură, apoi, conducerea de la Moscova, încă fragilă şi confuză datorită stării sănătăţii lui Elţîn, se va putea angaja într-un dialog mai constructiv cu NATO, acceptînd, contra concesii, extinderea în Est a Alianţei. Pe de altă parte, încă nu e sigur dacă Moscova va reuşi să vîndă propriului electorat, chiar dacă alegerile sînt departe, imaginea unei Rusii înfrînte de NATO în opoziţia ei împotriva extinderii. Diplomaţii germani par încrezători însă în mlădierea poziţiilor ruseşti, sugerînd chiar că Kremlinul e pe cale să renunţe la aşa-zisa **diplomaţie a asediului** – celebrul complex obsidional, un fel de insecuritate cronică, însoţită de inflexibilitate şi agresivitate în exterior. Care va fi poziţia României în acest context în plină transformare? Diplomaţii şi guvernanţii români aşteptau, după cîte ştiu, cu sufletul la gură întîlnirea de la 7 septembrie dintre Kohl şi Elţîn. O temere mai veche a Puterii de la Bucureşti, pornind de la aşa-zisa înţelegere secretă între Germania şi Rusia, după care România ar fi fost cedată de germani, încă din 1990, zonei ruseşti, este nejustificată şi deloc constructivă. E cert că rezultatul alegerilor de la 3 noiembrie şi semnele mai certe sau mai confuze în direcţia continuării unui regim politic auroritarist – sau, dimpotrivă, a lansării alternanţei la putere – vor fi mai relevante pentru şansele grăbirii integrării României în structurile euro-atlantice decît orice complot internaţional, real sau imaginar. România, după 1989, a ajuns în zona rusească prin valori şi practici politice impuse şi aplicate în ţară de guvernanţii români, nu prin voinţa Rusiei sau a Germaniei. Dacă situaţia din ultimii ani a României a servit mai bine interesele Rusiei în această regiune şi n-a corespuns aşteptărilor occidentale şi ale Germaniei, vina e la Bucureşti. După 3 noiembrie, acest enunţ va putea fi formulat însă la timpul trecut.

Primăria Capitalei în acţiune

Primăria Capitalei a continuat să fie, în ultimele zile, deosebit de activă – şi aceasta nu numai pe atît de mult mediatizatele probleme: meningoencefalita şi începutul de an şcolar. La şedinţa ordinară a Consiliului General al Municipiului, din 12 septembrie, a fost instaurat punctul *interpelări* din partea consilierilor municipali şi s-au aprobat proiecte de hotărîri de un real interes. Reconsiderarea administrării domeniului public al Municipiului Bucureşti s-a făcut în sensul benefic al descentralizării. Reglementarea comerţului stradal, *„foarte necesar, fiindcă o serie de spaţii comerciale şi-au schimbat destinaţia"*, va impune anumite standarde de formă, igienă şi conţinut. O altă hotărîre se referă la *„amenajarea complexului Piaţa Revoluţiei"*: ameliorarea traficului şi proiectarea unor spaţii de parcare. Prin două dintre hotărîri, Consiliul General al Municipiului Bucureşti facilitează iniţiative culturale – înfiinţarea casei memoriale „Anton Pann", în casa care a aparţinut artistului şi familiei sale, pe str. Anton Pann nr. 20 (sub egida Muzeului Literaturii Române), şi utilizarea Teatrului de vară „Nicolae Bălcescu", de către Centrul Naţional de Conservare şi Valorificare a Tradiţiei şi Creaţiei Populare. ...Paşi spre luminarea la faţă a Bucureştiului.

Alternativă pentru educaţie

La conferinţa de presă din 10 septembrie, a fost prezentat Protocolul de Asociere dintre Federaţia Naţională a Educaţiei (Grupul pentru Dezvoltare şi Integrare Europeană) şi Primăria Municipiului Bucureşti (Direcţia cultură, sănătate, învăţămînt – Biroul pentru educaţie), avînd ca scop dezvoltarea în Capitală a **Modelului renaşterii României prin educaţie**. Este vorba de segmentul bucureştean al acestui proiect alternativ naţional, care a apărut ca o reacţie la stagnarea reformei învăţămîntului. Proiectul vizează scoaterea şcolii din izolarea (şi sărăcia) în care se află – prin integrarea şcolii (de toate nivelele) în comunitate şi conectarea şcolii/universităţii la instituţii relevante. Proiectul are ambiţii vaste, însă precizează unele iniţiative imediate, realizabile prin *„parteneriatul educativ"* dintre Federaţia Naţională a Educaţiei şi Primăria Municipiului Bucureşti: înfiinţarea în şcoli a posturilor de confident-psiholog, sociolog (mai ales pentru orientare profesională, integrare socială), medic şcolar. În plus, se vor crea relee instituţionale ale societăţii civile, un Consorţium educaţional local, bănci locale de date (centre multimedia) şi centre de activităţi extraşcolare. Aşa cum ne informează prof. Florin Diaconescu, preşedintele Federaţiei Naţionale a Educaţiei şi coordonatorul pentru educaţie al Primăriei Capitalei, aceste demersuri fac parte din baza de guvernare pe care PNŢCD o propune CDR.

IOANA IERONIM

UNESCO Office in Bucharest – CEPES (European Center for Higher Education)

is seeking for a Computer Specialist:
System Management,
Database Management and User Support.

Requirements:

– University level education (computer science / computer engineering);
– Knowledge and experience of DOS, Windows 3.x, Windows'95, Novell 3.11 operating systems;
– Experience in working under UNIX and VMS operating systems;
– Experience in software installation, configuration and maintenance in a network environment;
– Knowledge of INTERNET applications and services;
– Experience in working with data transmissions software and equipment;
– Strong interpersonal communication skills;
– Fluency in the English language is a must. French is an advantage;
– Experience of working in an international environment would be an advantage.

The candidates should present a CV and a motivation letter to:

CEPES-UNESCO, Str. Ştirbei Vodă nr. 39, Bucureşti, Attn. Ms. Monica Cucoaneş,
Deadline: 27 September 1996

PAVEL CÂMPEANU

III

Tertium non datur

Motto: A treia candidatură arată că logica politicii se poate lipsi de logica logicii.

În cei aproape 7 ani de cînd s-a instalat pe dealul Cotrocenilor, d-l Iliescu nu a repurtat numai succese. Dintre eşecurile lui cele mai costisitoare şi cel mai aproximativ analizate, mă opresc la două: discreditarea instituţiei prezidenţiale şi adîncirea dezbinării naţionale. În ambele cazuri, efectul cumulat al acţiunii personajului este diametral opus retoricii lui.

Între Preşedinte şi preşedinţie

A treia candidatură transferă relaţia dintre actor şi instituţie pe un nou plan: solicitantul reînvestiturii nu mai este un Preşedinte pentru această instituţie prezidenţială, ci instituţia devine o preşedinţie pentru acest Preşedinte. Modelul acestei relaţii răsturnate, dus pînă la limita sa extremă, nu trebuie căutat prea departe. Să nu uităm, de pildă, că Revoluţia din decembrie 1989 a preîntîmpinat printre altele instaurarea celui dintîi regim stalinist dinastic pe vechiul continent. Înfăptuit ulterior în Coreea de Nord, acest vis al cuplului dictatorial, privit de regulă ca un simptom demenţial, reprezintă de fapt mărturisirea indirectă a incompatibilităţii dintre dictatura stalinistă şi spiritul republican. Fructul istoric al acestei incompatibilităţi a fost o republică dinastică, iar fructul ei politic o instituţie prezidenţială transformată, ca şi faimosul sceptru, în element de recuzită. Revoluţiei îi revenea astfel misiunea de a se descotorosi nu numai de Preşedintele acestui soi de republică, dar şi de instituţia prezidenţială devitalizată a acestui soi de Preşedinte.

Îndeplinirea acestei misiuni putea fi obţinută fie prin suprimarea, fie prin reabilitarea respectivei instituţii. Între cele două posibilităţi, noua putere a ales-o pe a treia: anexarea treptată a instituţiei de către actorul desemnat să fie reprezentantul ei temporar.

Angajarea în această direcţie a fost rezultatul confluenţei dintre contextul istoric, hazard şi voinţa politică a unor actori – în primul rînd a celui mai direct implicat. Metamorfozarea lui în şef al statului, la început de fapt şi mai tîrziu de drept, s-a desfăşurat sub înrîurirea tuturor acestor trei factori, a căror contribuţie s-a modificat însă pe parcurs. În primele momente a prevalat contextul, primatul deplasîndu-se apoi progresiv spre voinţa politică. Propulsarea lui din start într-o echivocă poziţie-cheie nu s-a datorat în primul rînd voinţei politice, care nu a lipsit, ci contextului creat de răscoala populară şi de zadarnica reacţie represivă a dictaturii. Dimpotrivă, voinţa politică, iar nu contextul, este principalul resort care îl împinge pe Iliescu în aventura celei de-a treia candidaturi. Actorul vrea să-şi păstreze poziţia-cheie chiar şi după epuizarea contextului care i-a îngăduit să o dobîndească şi să o redobîndească. Nu numai prin succesul, dar şi prin simpla iniţiere a acestei tentative, actorul discreditează şi mai grav instituţia pe care făgăduise să o reabiliteze.

A treia candidatură dă în vileag conflictul dintre instituţia prezidenţială – menită, după lege, alternanţei – şi un Preşedinte care se vrea non-alternativ. Începutul conflictului se situează însă cu mult înaintea revelării lui. Traiectoria acestui conflict poate fi detectată aruncînd o privire retrospectivă asupra relaţiei dintre acest Preşedinte şi această instituţie prezidenţială.

O metamorfoză în cinci stadii

România este singura ţară est-europeană unde Revoluţia din 1989 a adus în fruntea statului un fost secretar al Partidului Comunist care şi-a înlocuit predecesorul nu înlăturîndu-l, ci suprimîndu-l. Rolul său în acest episod rămîne deocamdată la fel de neclar ca şi episodul însuşi. Spre deosebire de Varşovia, Praga ori Budapesta, la Bucureşti transferul funcţiei supreme nu s-a realizat pe baza legilor în vigoare în cadrul unor ceremonii protocolare, ci pe baza unei decizii evident, dar nerecunoscut, ilegale, cu ajutorul deloc protocolar al unui pluton de execuţie. Deosebirea nu pune în discuţie forma transferului, ci însuşi transferul, suprimarea fizică a preşedintelui legal nefiind însoţită de numirea succesorului său. În celelalte ţări ale zonei, discontinuitatea preşedintelui n-a impietat asupra continuităţii preşedinţiei – în România, discontinuitatea preşedintelui a coincis cu cea a preşedinţiei. De aceea, în ţările vecine preşedinţia urma să fie reorientată, pe cînd în România ea trebuia re-întemeiată. O dată cu preşedintele-dictator pierea şi instituţia prezidenţială pe care el şi-o apropiase. România rămînea un stat care nu avea un şef de stat. Pe fundalul acestui context începe metamorfoza care îl va transforma pe revoluţionarul zilelor şi nopţilor din decembrie în actualul deţinător al unei funcţii de care nu se poate despărţi.

Stadiul 1 nu începe cu execuţia, ci cu fuga dictatorului. Pe parcursul celor trei zile scurse între vîjîitul elicopterului de la CC şi cel al gloanţelor de la Tîrgovişte, România nu a avut nici Preşedinte şi nici preşedinţie, în sensul că nici unul, nici cealaltă nu funcţionau: preşedinţia legală pentru că nu mai dispunea de instrumentele Puterii – preşedinţia ilegală pentru că nu izbutea să convertească violenţa revoluţionară în instrument efectiv al puterii de stat. Singurele acte formale care atestă demiterea preşedintelui legal sînt întîi fuga, şi apoi execuţia. Revoluţia se dovedeşte mult mai pregătită să îl înlăture decît să îl înlocuiască. O dată cu preşedinţia,

• „Originalitatea" nefastă a celui de-al treilea mandat al lui Ion Iliescu • Populismul prezidenţial • Cum se explică popularitatea relativă a lui Ion Iliescu? • Stereotipurile neproductive ale Opoziţiei în critica lui Ion Iliescu • Se încearcă demolarea omului şi nu cea a sistemului reprezentat de guvernarea sa •

cu partidul şi cu guvernul se volatilizează şi marea adunare naţională, şi astfel nici o instituţie nu poate desemna un succesor al celui izgonit. Grupul reformiştilor din PCR improvizează în grabă o instituţie-succedaneu: Consiliul Frontului Salvării Naţionale, o organizaţie dotată cu un Consiliu înainte de a se fi constituit. Alcătuit din 39 de membri selectaţi de acelaşi grup, acest Consiliu ad-hoc care nu poate alege un Preşedinte al ţării îşi alege propriul său preşedinte, în persoana ultimului de pe lista participanţilor. Trei săptămîni mai tîrziu Consiliul se dezintegrează, ceea ce nu îl împiedică pe proaspăt alesul său preşedinte să-şi păstreze poziţia. În virtutea unui acord tacit, această poziţie îi conferă d-lui Iliescu în afara oricărei ratificări legale unele prerogative rezervate şefului de stat. Împins probabil de propriile-i ambiţii, dar răspunzînd în acelaşi timp unui comandament al împrejurărilor, el amestecă prerogativele nedefinite ale preşedintelui Consiliului FSN cu cele ale preşedintelui ţării, devenind un şef de stat clandestin. Impus de condiţiile primului stadiu, pendularea între legalitate şi clandestinitate a devenit ulterior o constantă a comportamentului său. Ilegală dar non-alternativă a fost în acel stadiu asumarea de către el a unor prerogative care nu i-au fost conferite – ilegală dar facultativă a fost însă şi decizia de a transforma FSN-ul dintr-un aparat de stat într-un partid politic, avînd ca urmare destrămarea Consiliului care de-abia îl alesese. Acel stadiu a relevat vocaţia lui pentru arta maleabilităţii excesive, care trece de la compromisul acceptabil cu partenerii politici la compromisul intolerabil cu legea.

Stadiul 2 are ca trăsătură definitorie constituirea CPUN, o improvizaţie instituţională care:

1. Deşi lipsită de un temei legal, avea dreptul să emită decizii cu putere de lege.

2. Ratifica existenţa unei opoziţii politice, integrînd-o formal în procesele decizionale.

3. Ratifica totodată preeminenţa FSN şi poziţia privilegiată a d-lui Iliescu, ales preşedinte al acestui substitut de parlament.

4. Misiunea principală a CPUN era pregătirea primului scrutin liber care urma să aleagă un adevărat parlament şi un adevărat preşedinte.

Pînă la ţinerea scrutinului, fostul încheietor al listei continuă să acţioneze în fapt ca şef al statului nevalidat în drept, dar într-o calitate schimbată: nu ca preşedinte al Consiliului FSN, ci ca preşedinte al unui pseudo-parlament semi-legal.

Stadiul 3 acoperă intervalul dintre primele două alegeri, ambele cîştigate de Ion Iliescu, sensibil mai căznit în 1992 decît în 1990. Eroul acestei metamorfoze devine pentru întîia oară Preşedintele legal al statului, iar faptul că prima lui alegere a precedat referendumul asupra Constituţiei este invocat acum ca argument juridic în favoarea celei de-a treia candidaturi.

Stadiul 4, încă neîncheiat, începe cu al doilea tur de scrutin din 1992, cînd d-l Iliescu reuşeşte să devină în sfîrşit Preşedintele constituţional al României.

Stadiul 5, aflat încă în stare de preludiu, îşi anunţă apariţia o dată cu depunerea oficială a celei de-a treia candidaturi. Preferinţa omului de la Cotroceni pentru o tranziţie cu schimbări moderate îşi găseşte încoronarea în rezistenţa la propria lui schimbare. Ceea ce se pregăteşte este un nou stadiu, în care, prin monopolizarea funcţiei supreme, Preşedintele constituţional se retransformă în Preşedinte neconstituţional.

Persistenţa d-lui Iliescu în fruntea statului post-revoluţionar a parcurs prin urmare cinci stadii, şi anume: cel ilegal din decembrie 1989 pînă în ianuarie 1990; cel semilegal din ianuarie 1990 pînă în mai 1990; cel legal şi neconstituţional din mai 1990 pînă în septembrie 1992; cel constituţional din septembrie 1992 pînă la viitoarele alegeri; şi cel de revenire la neconstituţionalitate, a cărui pregătire începe o dată cu anunţul oficial al celei de-a treia candidaturi. Cele două neconstituţionalităţi sînt numai aparent similare; iniţial, neconstituţionalitatea preşedintelui se datora inexistenţei unei Constituţii valide – acum ea se datorează abaterii de la Constituţia în vigoare.

Privite în ansamblul lor, aceste stadii distincte alcătuiesc un itinerar unic, a cărui constantă rezidă în contrastul dintre stabilitatea actorului şi instabilitatea instituţiei. A treia candidatură e tentativa de a forţa prelungirea acestui contrast şi implicit subordonarea instituţiei prezidenţiale de către un actor care nu ştie să se despartă de ea. Exerciţiul iniţial al puterii extra-legale deschide apetitul beneficiarului său pentru puterea ilegală.

Pentru şi contra reconcilierii naţionale

Reconcilierea naţională este visul naţiunilor dezbinate. Revoluţiile est-europene din 1989 au fost produsul istoric al unor asemenea dezbinări pe care le-au exprimat fără a le putea însă eradica. Violenţa revoluţiei noastre semnalează profunzimea unică pe care o atinsese dezbinarea societăţii româneşti, precum şi slaba ei capacitate de a o controla.

Pornind de la aceste premise, se poate presupune că nevoia unei reconcilieri naţionale este pentru România încă şi mai acută decît pentru alte ţări în tranziţie. Insistentele chemări la reconciliere ale Preşedintelui corespund deci acestei stringente nevoi. Pentru a dovedi succesul acestor chemări, el nu oboseşte evocînd „strategia de la Snagov", bătutul la uşile deocamdată zăvorîte ale NATO sau, după un looping vertiginos, atitudinea comună faţă de clauza naţiunii celei mai favorizate cu SUA. Această retorică evită probleme inoportune, cum ar fi: cîtă reconciliere a demonstrat electoratul în alegerile din iunie a.c., cînd populaţia urbană şi cea rurală ori pre-urbană au votat ca două naţiuni distincte?

Independent de intenţii, retorica reconciliatoare a d-lui Iliescu a ajuns într-un dezacord flagrant cu poziţia lui efectivă, care incită la dezbinare. Contribuţia cea mai activă în manifestarea acestei poziţii o au: incitarea directă a unei părţi a populaţiei împotriva alteia (iunie 1990) şi neasumarea răspunderii ce-i revine; reconcilierea sa cu purtătorii cei mai agresivi ai dezbinării naţionale şi naţionaliste (PRM, PSM, PUNR); sistemul de promovare, care exclude o jumătate a societăţii de la funcţia publică; în sfîrşit, incurabila schizofrenie progresivă a imaginii lui publice, plantată ca un ecran separator între susţinătorii săi, care îl socotesc tot mai infailibil, şi contestatarii săi, care îl resimt ca tot mai intolerabil.

Dezacordul menţionat nu e static, şi astfel în retorica lui conciliatoare pătrund tot mai frecvent note incitatoare, corespunzătoare poziţiei sale reale. Aici este vorba de un aspect esenţial, dar cu totul absent din criticile opoziţiei: alunecarea lui Ion Iliescu în naţionalismul pe care îl repudia la începuturile tranziţiei. La orizontul acestei alunecări se poate zări încercarea puţin originală de a obţine unitatea naţională fără reconciliere naţională, sau mai exact: o unitate naţională dobîndită nu prin reconcilierea, ci prin dezbinarea naţiunii pe baza diversităţii ei etnice. Obiectul acestei unităţi nu este în realitate naţiunea, ci doar componenta ei majoritară. Se încearcă travestirea dihoniei sociale dinăuntrul acestei majorităţi într-o iluzorie frăţie naţională, justificată de pretinsele uneltiri ale minoritarilor şi ale ţărilor vecine.

Dar naţionalismul latent al d-lui Iliescu nu poate fi criticat decît de o opoziţie imună la naţionalism.

S. DAMIAN

Omul care îşi ascunde umbra sau despre vina Preşedintelui

IV

Istoria, cu pasul ei ezitant, refuză tezele dogmatice, retrograde ale şefului statului (cele mai multe ascunse) şi să contur unei noi realităţi. În ultimele luni se constată chiar o modificare la faţă. E reală? E un nou episod al reprezentaţiei inaugurate în decembrie 1989? În fiece moment echilibristica jocului dublu poate fi ameninţată de deconspirare. Un salt greşit şi eşafodajul, minuţios clădit, se poate prăbuşi. Ca să amîne clipa scoaterii măştilor, conducătorul României se agită convulsiv pe arena internaţională, caută permanent să fie chemat şi să fie văzut în compania oamenilor politici care au un cuvînt greu de spus în deciziile de acordare a încrederii şi, concret, a creditelor şi a ajutoarelor, fără de care căruţa hodorogită nu se poate urni din loc. Catapultat pe marea scenă a evenimentelor de răsunet, Ion Iliescu se erijează în campion al anticomunismului, e cuprins de limbuţie, perorează – culmea tupeului! – despre democraţie, privatizare, stat de drept – subiecte favorite –, ca o placă miraculoasă care se învîrte oriunde, destinată să-i asigure bunăvoinţa generală („*Sesam, deschide-te!*"), tocmai el, care, în secret sau numai cu foarte puţini privilegiaţi, îşi destăinuie antipatia structurală faţă de aceste *invenţii filistine burgheze*. Oare Preşedintele n-a aflat că interlocutorii săi de marcă nu mai suportă discursul umflat, discordant, de supralicitare, că ei l-au dibuit de mult, că-l suspectează de crasă ipocrizie, că sînt la curent şi cu ce se petrece înlăuntrul ţării, bănuind cine răspunde de îndărătnicia conservatoare şi de subminarea sfaturilor din afară? Deocamdată nu se întrerupe mascarada. Spectacolul e perpetuu, sporind ridicolul protocolar, doar în gazetele din ţară afiliate regimului şi la televiziunea română turneele peste hotare sînt relatate în stilul plăcut şi predecesorului, ca defilări diplomatice, contribuţii la creşterea prestigiului neamului pe firmament planetar.

Cuvinte înţepenite

Neşansa lui Ion Iliescu este că, oricît de rutinat s-ar deghiza într-un arhitect al democratizării, cel puţin o unealtă a machiajului nu reuşeşte s-o întrebuinţeze dezinvolt, se simte de îndată cazna, artificiul. Cînd decolează spre altitudini în cuvîntările devenite ritual al ceremoniilor politice şi elogiază spiritul de iniţiativă, calificarea profesională, decalogul moral ca atribute ale civilizaţiei moderne, pledînd pentru drepturile omului, pentru toleranţă faţă de minorităţi, pentru principiile statului de drept – Preşedintele se împiedică la vocabular, nu se poate lepăda de stereotipie, e stîngaci, banal, prea comun, nu izbuteşte, fereşte-mă Doamne, să acopere cu totul urechile de măgar ale fostei patimi. Degeaba îşi propune să-i imite pe partenerii occidentali, să se arate versat şi superior ca unul din ei, ceea ce îi joacă o festă, mereu, este limba de lemn, argoul activistului cu număr redus de expresii, cu construcţiile sintactice greoaie, bolovănoase, cu demagogia primară, ieftină, uzată pînă la saturaţie. Sînt sechele de care nu se mai poate descotorosi, răzbunarea materiei în care se evidenţiase ca elev şi ca profesor.

De curînd, însă, pomparea caraghioasă de fast a căpătat pe neaşteptate dimensiuni inedite. A survenit iar un element nepreväzut. De la un moment dat nu mai ştie nimeni ce să creadă: îmbătat de contactul cu preşedinţii şi prim-miniştrii din alte regiuni ale pămîntului, conducătorul României trăncăneşte cu atîta convingere despre foloasele sistemului democratic, încît nu mai e limpede, poate nici pentru el, pe ce poziţii se situează în realitate. S-a consemnat, de curînd, în presă o reacţie de indispoziţie a lui Helmut Kohl, cancelarul Germaniei, agasat de „*bătăile în uşă*" ale lui Ion Iliescu, în ciuda politicosului refuz cu care era întîmpinat. Cu ocazia recentei vizite a Preşedintelui la Bonn, *Süddeutsche Zeitung* a remarcat într-un comentariu: „*Iliescu nu-şi face numai prieteni pe scena internaţională a şefilor de stat. Şarmul lui nu a mers în Germania, iar cancelarul a rămas ferm pe poziţia să nu-l primească pe acest oaspete. Rezerva lui Kohl este de natură politică şi personală. Cancelarului nu-i place pălăvrăgeala (*parlando*) lui Iliescu cu celelalte puteri ale lumii*".

În ultimele luni, contradicţiile dedublării s-au accentuat şi în interior. Peste tot s-a întins, parcă mai molipsitoare, năclăiala, impresia de haos şi bramburească predomină. Îţi vine să afirmi, contemplînd deruta în trombă, că şi programul secret, malefic al Preşedintelui este serios subminat chiar de el însuşi. Nepotrivirile se înmulţesc. Cîteva pilde din straturi diferite. Imun la corupţie, vituperînd împotriva ei, avertizînd propriul partid de drogul pernicios, Ion Iliescu temporizează – îndeletnicire predilectă! –, şovăie să-şi aplice ferm vederile în acest sector, cochetează cu profitorii dovediţi, amestecă de-a valma victimele cu marii îmbogăţiţi, iar cînd e apostrofat de ce nu pune în balanţă întreaga lui reputaţie pentru a extirpa molima se scuză, bîiguind că şi înrîurirea sa e limitată. Tot aşa, el pledează, pasămite neobosit, pentru privatizare, singura mîntuire, dar încă din debutul reformei menajează combinatele industriale neproductive, care înghit uriaşe subvenţii de stat, ducîndu-se de rîpă astfel orice program mai pretenţios. Cum s-a putut observa, ţara nu este un monolit nici în structura ei economică, a apărut o diversitate de forme în expansiune, dar baza nu s-a prea modificat, interdicţia de schimbare pronunţată de Preşedinte, mai ales în privinţa industriei, e valabilă şi azi. Din această pricină, nu economia de piaţă, concurenţa, spiritul întreprinzător privat hotărăsc, ci rutina planului. Extrag aproape la întîmplare dintr-un editorial al ziarului *Adevărul* (2.07.1996), ziar care discerne foarte critic adesea optica falimentară a conducerii statului: „*Noi nu avem însă piaţă, ci plan, care, ca şi în trecut, este ghidat mai mult de considerente politice decît de raţiuni economice*".

Sau o altă împreunare de fapte care se bat cap în cap: internaţionalist prin educaţia primită, Preşedintele agreează puţin şovinismul, totuşi nu pregetă să patroneze reuniuni în care sînt înteţite pornirile resentimentare, ţine cuvîntări antimaghiare, acceptă să fie în prezidiul unor asociaţii şi fundaţii rău famate (nu rareori alături de Adrian Păunescu), unde se propagă izolarea, închiderea naţională, sfidarea Occidentului.

• Strategia dedublării adoptată de şeful statului român se regăseşte pe toate treptele de exercitare a autorităţii. • Se foloseşte un limbaj pentru afară şi un altul pentru înăuntru (perpetuarea rigidităţii vechiului regim, cu mici rectificări). • Planul conspirativ de a conserva un bastion izolat de comunism. • Tactica ascunderii adevărului exprimă esenţa retrogradă a regimului Iliescu. Ea e determinată de: a) doctrina de conducere a treburilor ţării, marcată de duplicitate, b) dorinţa de a acoperi păcatul originar, al răsturnării din decembrie 1989, înecată, fără necesitate obiectivă, în sînge şi asasinate, c) refuzul de a accepta dezbaterea critică a erorilor comise. • Cum s-a născut un fanatism fără baza teoretică a comunismului, fără un obiect de fixaţie. • Uzurparea puterii şi consecinţele ei pentru un tip aparte de cult al personalităţii. •

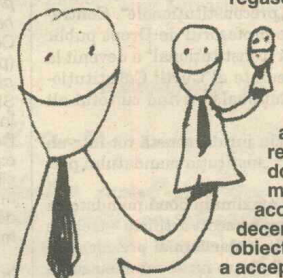

În concluzie, pentru etapa în curs a dezvoltării României, tabloul s-a tulburat în neştire, învăluit de o ceaţă deasă, nu se mai demarcă traiectoriile. Nici măcar ideea de dedublare, propusă de mine ca un cifru de dezlegare a rebusurilor, nu mai facilitează o interpretare logică. De ce? Probabil deoarece iniţiatorul şi promotorul acestei strategii sterile, Ion Iliescu, care a întins la maximum corzile, e purtat acum de automatismul contradicţiilor pe care nu le mai poate controla şi stăpîni, acţionează mai degrabă în virtutea inerţiei, pierde pămîntul de sub picioare.

Nimic nu mai e cert, în afară de voinţa nestrămutată de a fi la cîrma ţării. Derogări de la principiile sacre, cărora le este fidel în taină, par azi posibile. Lucrurile au evoluat astfel încît, dacă o mutaţie nu mai poate fi stopată, Preşedintele şi oamenii săi ies în faţă şi strigă, bătîndu-se cu pumnii în piept: „*Vreţi numaidecît privatizare? O vom face noi mai bine, în numele vostru chiar, în ciuda trecutului nostru de campioni ai etatizărilor. Vreţi unitatea evlavioasă a neamului? O realizăm noi, care ne-am lepădat de internaţionalism. Şi, pînă la urmă, dacă vreţi cu orice preţ regalitatea, îl chemăm noi pe rege, punîndu-i însă sfetnic pe Ion Iliescu, cel care va da linia politică*".

Păcatul originar şi perpetuarea lui

Ajungînd la acest punct, după ce am etalat efectele uzurpării Puterii – în primul rînd nejustificata rămînere în urmă a redresării în România, în comparaţie cu aproape toate ţările răsăritene –, constat că nu se încheie nici pe departe şirul acuzaţiilor care se cer aduse şefului statului. Abia acum e necesar să zăbovesc la ceea ce sugerasem în primele pagini abia creionat: la teribila culpă morală. E capitolul care va cîntări enorm mai tîrziu în aprecierea aportului său negativ în istorie. Preluînd conducerea după o revoluţie echivocă, Ion Iliescu a profitat totuşi de o şansă unică. Dacă ar fi vrut, ar fi avut mijloacele să întrerupă ruta unei politici sinistre, clădite pe neadevăr. Ar fi putut lansa atunci un apel de renaştere spirituală, de lepădare a moştenirii otrăvite a lui Ceauşescu. Prin încetarea domniei predecesorului său, premisele erau favorabile unei deschideri spre mărturisire, încredere şi sinceritate. Încumetîndu-se la un gest elementar de reconciliere, Ion Iliescu ar fi păşit în panteonul marilor bărbaţi de stat, putînd fi sigur pe largul sprijin al populaţiei avide de un alt orizont etic. Spunerea adevărului ar fi insuflat energia şi voinţa de a străbate labirintul. Dar nu, reprezentantul renaşterii din decembrie 1989, pentru care şi-au jertfit viaţa oameni inocenţi, a ales de bunăvoie varianta dizgraţioasă a demagogiei şi a falsificării. S-a inaugurat în acest fel, fără un motiv rezonabil, o nouă eră a întunericului şi a urii, iar au fost abrutizate minţile şi ţara a fost aruncată într-un dezastru. Că prezentarea corectă, nemachiată a situaţiei, oricît de dureroasă, era cu putinţă o demonstrează, bunăoară, ţinuta integră a lui Václav Havel după revoluţia cehă de catifea sau curajul demn al altor şefi de stat din Est, predispuşi să accepte un ton de comunicare străvezie cu mulţimea, fără mistificări. Ce trist e faptul că România n-a ieşit din boala ambiguităţilor! Continuă schizofrenia identificată ca atare în epoca lui Ceauşescu, în care cetăţenii patriei erau dresaţi de mici să susţină altceva la şcoală decît acasă. Ulterior, adultul era forţat să viеţuiască aşijderi bifurcat: crispat, precaut, ipocrit în societate şi abia împăcat cu sine în intimitate. Această scindare a personalităţii, o automutilare, s-a răsfrînt asupra autenticităţii traiului, a iscat rătăciri, nevroze, sinucideri şi complacerea în masă în fariseism.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitind la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12**:
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Acest număr a apărut cu sprijinul Fund for Central and East European Book Projects

ȘERBAN ORESCU

Artificiile Curții Constituționale

Pentru a respinge contestațiile la noua candidatură a d-lui Ion Iliescu la președinția României, Curtea Constituțională a trebuit să recurgă la mai multe artificii juridice... Le enumerăm, cu replica de rigoare, se înțelege.

1. Primul artificiu... După intrarea în vigoare a Constituției, la 8 decembrie 1991, se spune că România a avut **o altă instituție prezidențială** decît pînă atunci și că, în consecință, mandatele de pînă atunci ale d-lui Iliescu sînt, dacă nu nule, cel puțin „tranzitorii" – și deci nu trebuie luate în considerare. Răspuns:

– Noțiunea de **mandat tranzitoriu este inventată ad-hoc**, Constituția României, nici o altă lege sau tratat de drept public neprevăzînd-o.

– Chiar dacă conceptul de mandat tranzitoriu ar exista, el ar fi lipsit de relevanță, fiindcă art. 81 alin. 4 din Constituție, care interzice ca una și aceeași persoană să îndeplinească funcția de președinte mai mult de două mandate, nu face nici o distincție după pretinsa natură a mandatelor; prin urmare, chiar „tranzitoriu" cum pretinde hotărîrea Curții, mandatul de președinte al Consiliului FSN primit de d-l Iliescu la 22 decembrie 1989 trebuie să fie inclus în numărătoarea vizată de art. 81 alin. 4 din Constituție.

– Dacă însă Puterea actuală ar fi considerat mandatele prezidențiale anterioare intrării Constituției în vigoare (8 decembrie 1991) doar ca tranzitorii, cum pretinde în prezent Curtea Constituțională, ar fi urmat ca imediat după intrarea noii Constituții în vigoare să fie organizate noi alegeri prezidențiale, ceea ce nu s-a întîmplat. De ce? **Pentru că, de bună seamă, la vremea respectivă nimeni nu considera mandatul prezidențial obținut de d-l Iliescu în mai 1990 drept „tranzitoriu".**

2. Al doilea artificiu este legat de cel dintîi prin aceea că ambele urmăresc același scop politic: să facă din mandatul primit de d-l Iliescu în septembrie 1992 cel dintîi mandat, ceea ce ar deschide calea pentru o nouă candidatură, pretins legală, acum, în noiembrie 1996, ca fiind vorba doar de un al doilea mandat prezidențial (în cazul că d-l Iliescu ar fi ales...).

Artificiul constă în omiterea de a se pronunța asupra caracterului (constituțional sau nu) al celor **zece luni de mandat prezidențial** prestate de d-l Iliescu din momentul intrării Constituției în vigoare și pînă la alegerile prezidențiale din septembrie 1992. Chiar dacă ne-am însuși distincția făcută de Curte între mandat „constituțional", după promulgarea Constituției, și altă categorie de mandat, înainte de promulgare – ceea ce ni se pare, oricum, absurd –, perioada de zece luni de mandat al d-lui Iliescu după intrarea Constituției în vigoare este suficientă spre a fi luată în considerare ca prim mandat constituțional (chiar potrivit logicii judecătorilor Curții). Ei au preferat să tacă... Se poate bănui de ce...

3. Al treilea artificiu: Curtea Constituțională pretindea deunăzi în hotărîrea sa că abia după promulgarea Constituției am avut cu adevărat o „instituție prezidențială", întrucît pînă atunci au existat doar acte **„preconstituționale"**; concluzia reia leitmotivul că mandatele d-lui Iliescu anterioare Constituției nu trebuie deci numărate...

Realitatea este că știința dreptului public nu cunoaște noțiunea de norme „preconstituționale", conceptul fiind altă invenție ad-hoc. Bănuim și substratul ei... Președintele Curții Constituționale, d-l Ioan Muraru, este și profesor de Drept constituțional la Facultatea de Drept din București. Or, în această ultimă calitate, domnia sa apucase să spună studenților în cursul ținut acestora că actele normative cu caracter structural emise imediat după Revoluție sînt acte constituționale. Pentru a se evita o contradicție prea de tot flagrantă, s-a căutat artificiul normelor „preconstituționale". Contradicția a rămas: ceea ce profesorul de Drept public Ioan Muraru consideră „constituțional" a devenit la d-l Ioan Muraru președinte al Curții Constituționale „normă preconstituțională", avînd cu totul alt regim...

4. Al patrulea artificiu juridic constă tot într-un concept inventat ad-hoc: „instituția mandatului prezidențial".

Pentru cu regula de maximum două mandate să fie aplicabilă – vrea să spună acest artificiu – trebuie să-i preexiste **o instituție a mandatului prezidențial**. Pretenție – precizăm noi – care nu se întemeiază pe Constituție (aceasta menționînd doar conceptul de mandat...), dar care își are rostul ei politic. Potrivit CC, instituția mandatului constituțional ar fi apărut abia o dată cu Constituția din decembrie 1991; or, în acest caz toate mandatele d-lui Iliescu anterioare Constituției ar putea fi omise... se înțelege de la numărătoarea implicată de art. 81 din **Constituție**.

În fapt, nu-i nevoie de nici o instituționalizare a mandatului prezidențial. Toată lumea știe ce este... Citez după dicționarul Dalloz, cunoscut în întreaga lume tuturor juriștilor: *„misiune conferită de cetățeni în calitate de mandanți unui mandatar (în speță președintele ales) pentru a exercita puterea în numele lor"*. O detaliere conceptuală nu-i necesară... În nici un caz nu constituie o atare detaliere (prin instituționalizare) o condiție de valabilitate pentru mandatul prezidențial...

Pe de altă parte, o observație se impune: dacă legiuitorul constituțional de la 1991 ar fi gîndit precum judecătorii Curții Constituționale, ar fi spus-o expres. Dacă el ar fi intenționat să excludă mandatele anterioare Constituției din numărătoarea mandatelor admise potrivit art. 81 alin. 4, ar fi spus-o... N-a spus, iar **Curtea nu are căderea să stabilească noi reguli, corectînd legiuitorul constituțional**.

Or, e tocmai ceea ce hotărîrea CC face de la un capăt la altul. **Ea corectează art. 81 alin. 4 din Constituție în loc de a-l interpreta.**

În acest context, amintim că într-o țară departe de România (e vorba de Perú), o țară „bananieră", cum se spune peiorativ (și veți vedea de ce...), președintele ei, dornic de a păstra puterea dincolo de ceea ce Constituția permite, a modificat o primă dată Constituția în 1993 spre a putea candida a doua oară, după care, acum, a pus Parlamentul, în care partidul său deține majoritatea, să interpreteze Constituția spre a-i permite o a treia candidatură în anul 2000, ceea ce Constituția interzice.

Cazul învederează cum ne apropie orice tentativă de modificare pe ușa din dos a Constituției de lumea treia. **Să fie aceasta calea cea mai scurtă spre structurile euro-atlantice?**

Pe data de 6 septembrie a.c., mai mulți membri ai GDS au depus la BEC o contestație a candidaturii lui Ion Iliescu la președinția României. Această contestație a fost respinsă de Curtea Constituțională prin Hotărîrea nr. 3/9.09.1996. În numerele următoare, Cristian Preda va comenta această Hotărîre.

Comunicatul APADOR-CH

În legătură cu Hotărîrea nr. 1 din 8 septembrie 1996 a Curții Constituționale, prin care s-au soluționat contestațiile depuse împotriva înregistrării candidaturii domnului Ion Iliescu pentru funcția de Președinte al României, APADOR-CH consideră că judecarea cauzei în ședință secretă, în absența părților sau a avocaților lor, constituie un act care aduce grave atingeri dreptului fundamental al omului la un proces corect și echitabil.

Conform textelor de lege în vigoare, astfel de contestații se soluționează pe baza prevederilor din Legea de funcționare a Curții Constituționale, din legile privind alegerea Parlamentului și a Președintelui, completîndu-se cu dispozițiile referitoare la ordonanța președințială și principiile generale ale procedurii civile.

Art. 14 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 prevede că *„**Ședințele de judecată sînt publice**, în afară de cazul în care, din **motive întemeiate**, președintele Curții sau completul de judecată hotărăște ședință secretă"*. Art. 581 alin. (3) din Codul de procedură civilă precizează că *„Ordonanța* (președințială) *va putea fi dată și fără citarea părților* (...)". Rezultă, așadar, că PUBLICITATEA ȘEDINȚELOR DE JUDECATĂ reprezintă principiul, în vreme ce caracterul secret constituie excepția. Dacă în cazul ordonanței președințiale (art. 581 c.p.c.) judecătorul va putea hotărî ca părțile să nu fie citate, fără a exista obligația motivării acestei decizii, în cazul Curții Constituționale legea cere ca declararea unei ședințe ca secretă să se facă **„din motive întemeiate"**.

Argumentînd decizia de a soluționa contestațiile în ședință secretă (în absența părților sau a avocaților lor), Hotărîrea nr. 1/1996 precizează: *„Curtea a decis soluționarea contestațiilor fără citarea părților, avînd în vedere cerința legală a rezolvării lor în maximum 48 de ore* (...)". Așadar, în opinia instanței constituționale, cerința soluționării cauzei în 48 de ore constituie „motiv întemeiat" pentru declararea ședinței ca secretă. **În felul acesta, Curtea Constituțională transformă excepția în regulă**, pentru că ea va trebui întotdeauna să soluționeze o astfel de contestație în 48 de ore și deci ÎNTOTDEAUNA ședința va fi secretă. APADOR-CH consideră că această interpretare contravine principiului fundamental al dreptului român care consacră publicarea ședințelor de judecată și contrazice voința legiuitorului, care, redactînd textul art. 14 al Legii de funcționare a Curții, l-a menționat în mod expres încă o dată.

În același timp, decizia Curții Constituționale de a rezolva contestațiile în ședință secretă (în absența părților sau a avocaților lor) constituie o violare a art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, care precizează că *„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, **în mod public** și într-un termen rezonabil a cauzei sale* (...)". Același articol menționează situațiile în care *„accesul în sala de ședință poate fi **interzis presei și publicului*** (...)", dar, evident, nu și părților sau avocaților acestora. Cum Convenția Europeană este parte a dreptului intern român, iar potrivit art. 20 (2) din Constituție are prioritate asupra legilor interne, Curtea Constituțională avea obligația de a da întîietate reglementărilor internaționale.

Dispunînd soluționarea contestațiilor în ședință secretă fără să permită accesul părților, Curtea Constituțională a interzis în fapt dreptul acestora la apărare, consacrat de art. 24 din Constituție, în condițiile în care, derogînd de la dreptul comun, Hotărîrea Curții nu poate fi recurată.

Un ultim aspect ce trebuie subliniat privește „interesul public". Chestiunea unei noi candidaturi a domnului Ion Iliescu se află de mai multă vreme în atenția publicului român, datorită pozițiilor *pro* și *contra* ale participanților la această dispută. Opinia publică din România aștepta cu mult interes dezbaterile din fața Curții Constituționale, ca și decizia acestei instanțe. În spiritul respectului față de alegători și al cultivării încrederii acestora în statul de drept, Curtea Constituțională avea obligația de a soluționa contestațiile „la lumina zilei". Neprocedînd așa, ea contribuie la subminarea încrederii cetățenilor români în statul de drept și în actul de justiție.

Consiliul de conducere al APADOR-CH

9 septembrie 1996

H.-R. PATAPIEVICI

Criticilor mei VII

„Spre deosebire de Patapievici, criticii săi se simt bine. Nu au probleme de conştiinţă...“

Traian Ungureanu („Şi eu sunt supărat, domnule Patapievici!“, *Cuvîntul*, nr. 8/august 1996, p. 15)

Limbajul crud

Unii dintre cititorii care, în scrisorile pe care mi le-au adresat, s-au identificat cu o pretinsă *communis opinio*, şi-au exprimat nemulţumirea faţă de limbajul crud al acelor pasaje din scrisorile către Alexandru Paleologu care au fost caracterizate drept scatologice. Şi anume, dincolo de interpretările pur semantice (la a căror incoerenţă m-am referit deja în răspunsurile mele precedente), ceea ce era implicit respins prin nemulţumirea exprimată era *gustul literar al pasajelor scatologice*. Cred că o parte importantă a şocului lecturii s-a datorat lipsei unei culturi a imprecaţiei, ca tip pur literar. Prezente uneori la Arghezi (dar din raţiuni mai degrabă *calofile*), codurile literaturii de imprecaţie par a nu fi fost interiorizate de cititorul român cultivat. Dimpotrivă, ele au fost imediat active în lectura unui cititor *francez* al ***Politicelor***: lui Claude Karnoouh, spre pildă, stilul imprecativ din scrisori îi evocă „marii polemişti francezi“ şi sugerează ca gen proxim pe Céline, dar, mai ales, pe Léon Bloy din ***Exegeza locurilor comune*** („O societate bolnavă de ea însăşi“, *Dilema*, anul IV, nr. 184/19–25 iulie 1996, p. 10). La rîndul meu, pot indica pasaje în care Bloy îşi susţinea mesajul *spiritual* prin formulări care ar fi scandalizat multe suflete delicate: inimile, pentru Bloy, sunt „latrine“, „preoţii îşi băşesc predicile“, iar „mizeria este ca Diavolul: cînd a făcut un prizonier, îl înconjoară cu fecale“ (***Le mendiant ingrat***). Oricine poate invoca, în acest context, o remarcă făcută de Luther în ***Tischreden***: „Sunt cuvinte de mînie şi de imprecaţie care sunt mai dulci urechii lui Dumnezeu decît orice cuvînt de laudă sau de jubilaţie“. Care anume sunt aceste cuvinte, cade în întregime în responsabilitatea credinciosului şi ele nu pot fi *a priori* – de nimeni – specificate.

Evident, omologarea estetică a unui gust literar ţine exclusiv de valoarea estetică a textului chemat să-l ilustreze[1]. Deoarece însă chestiunea gustului estetic implică justificarea unei strategii literare, voi descrie în continuare, foarte pe scurt, opţiunea literară căreia i-am făcut faţă atunci cînd am scris pasajele cu pricina. Cînd, în anii 1990–1991, trăiam *înfrîngerea* alături de semenii mei, care jubilau, limbajul scatologic mi s-a impus, cultural vorbind, de la sine. Spre pildă, pentru Ezra Pound, tendinţa anală a imaginaţiei lui James Joyce şi viziunea sa excrementială erau semne ale degradării, pervertirii, haosului şi agresivităţii. Simbolic, asocierea excrementelor cu Opera alchimică fusese făcută în filmul regizorului Alexandro Jodorowsky ***The Holy Mountain*** (1973), care se bucurase de succes în mediile noastre intelectuale. Problema mea era să sugerez un *rău* la care toată lumea consimte şi degradarea care rezultă din confuzia aurului, ca rezultat al Operei alchimice, cu excrementialul. Or, potrivit adepţilor ştiinţelor tradiţionale, „însăşi transformarea aurului în excrement, dar într-un excrement ce are caracteristicile a ceea ce a fost aur şi nu mai poate fi aur“[2] exprimă exact *acest tip de rău*. Finalmente, am ales cuvinte din registrul excremential deoarece excrementele reprezintă ideea cea mai radicală de *eşec* al Operei alchimice. Cînd în Athanor găseşti, ca încununare, nu aurul sperat, ci excrementele vile, înseamnă că ratarea este radicală. Folosirea acestor cuvinte, cel puţin tradiţionaliştilor, ar fi trebuit să li se pară *riguroasă*.

Într-adevăr, este cunoscută reprobarea pe care alchimiştii o trezeau neiniţiaţilor datorită folosirii în creuzetele lor a numeroase substanţe respingătoare: între acestea se aflau şi *excrementele omeneşti*[3]. Potrivit unei imagini tradiţionale, procesul alchimic consta în „mijlocul şi calea prin care din menstruaţia unei curtezane se poate extrage o diademă regală“[4]. Ce

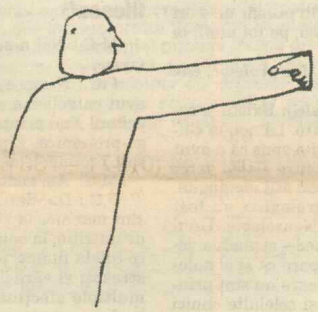

se întîmplă însă dacă, la sfîrşitul lungului şi durerosului proces al transmutaţiei, în Athanor îţi rămîn respingătoarele excremente de la început? Dacă transmutaţia nu a avut loc, deşi „poporul“ dănţuie exaltat şi ia eşecul drept victorie? Judicios este să exprimi această realitate şi să o comunici semenilor tăi în termenii cei mai exacţi cu putinţă. Aceştia sunt termenii stercorali, termenii care trăiesc şi proliferează în lumea neputincioasă a fecalei. Noi nu avem dreptul să ignorăm că am trăit o lungă perioadă excrementială sub comunism, perioadă în care spiritul comunitar a fost menţinut cu violenţă în starea de *nigredo*, stare căreia îi corespund ceea ce tradiţia alchimică numeşte „înfiorătoarele întunecimi ale spiritului“. Spiritul acestei perioade este descris de salamandra care se desfată în focul mistuitor. La capătul procesului, în locul elixirului alb, al cuplului regal, în locul phoenixului împlinit, noi ce am avut? — dezastrele anului 1990, în care nu doar că răul a triumfat, dar triumful lui a fost posibil prin alianţa dintre victimă şi călău, iar triumful răului a fost celebrat de majoritatea românilor ca o victorie a binelui. Altfel spus, la capătul Operei, în Athanor se găseau tot excrementele. Acest lucru trebuia spus în mod răspicat. Am făcut-o. Din păcate, şocul resimţit de unii dintre cititorii mei faţă de abundenţa scatologică a anumitor pasaje a trădat nu doar o *diferenţă de diagnostic politic* – pentru aceştia, deturnarea revoltei din Decembrie nu a reprezentat un scandal –, ci şi carenţa unei anumite culturi simbolice, combinată oportun cu lipsa unui cod de lectură adecvat literaturii de imprecaţie.

Din păcate, nu e nimic de retractat

Lucrul cel mai dureros din ***Politice*** nu a părut a fi diagnosticul îngrijorător al prezentului (perioada 1994–1996), ci excesele de limbaj al unei dezamăgiri pentru care, recunosc, entuziasmul prăbuşirii comunismului nu mă pregătise deloc (1990–1991). Deşi în sine bizar, faptul admite o explicaţie elementară. Publicul românesc este educat să reacţioneze „patriotic“ în special la stimuli verbali (aforistic vorbind, patriotismul românesc nu este politic, ci de operetă). Pentru majoritatea dintre noi, datorită sistemului educaţional şi a vulgatei istoriografice naţionale, patriotismul reprezintă mai degrabă conformitatea cu un anumit tip de limbaj decît identificarea lucidă a unei politici de succes naţional. Or, din punctul de vedere a ceea ce contează cu adevărat pentru destinul României, nici comportamentul clasei politice, nici al majorităţii populaţiei nu a fost cu adevărat patriotic. Se ştie că, **în istorie, pentru a realiza un scop, există o singură ocazie**. România Mare s-a putut realiza *numai* în 1918. Din motive pe care nu am loc să le dezvolt aici, dacă cineva ar fi încercat să realizeze Reîntregirea mai devreme (ori mai tîrziu), ar fi eşuat cu siguranţă. Unirea cu Basarabia, în actualul context internaţional, ar fi fost posibilă *numai* în intervalul de cîteva luni care a urmat eşuării puciului de la Moscova (august 1991). Unirea nu a fost nici măcar încercată, iar românii nu au reacţionat (se semnase însă, mai înainte, fără să trezească îngrijorare, servilul tratat cu URSS). Şansa României de a fi în plutonul fruntaş al ţărilor recuperate de comunitatea occidentală era foarte bună în Decembrie 1989: a fost spulberată în pas de mineriade, în entuziasmul general (drept mulţumire pentru două mineriade şi una în pregătire, pentru conflictul interetnic sîngeros de la Tîrgu-Mureş, Ion Iliescu a fost plebiscitat la 20 mai 1990). În loc să fie atrase investiţiile străine, ceea ce ar fi fost patriotic, clica de la conducere şi-a împărţit în folos propriu proprietatea de stat, ceea ce a adus sărăcie pentru cei de jos şi dependenţă clientelară faţă de puterea politică pentru cei de sus. Estimp, naţiunea jubila. În loc să se canalizeze suportul popular faţă de răsturnarea comunismului în folosul declanşării privatizării, ceea ce ar fi fost patriotic, privatizarea şi capitalismul au fost satanizate în aplauzele mulţimii, care numai ferită de ele s-a simţit „protejată“. Efectul a fost dezastruos. În loc să fie rapid stimulată dezvoltarea agriculturii în sistem privat, ceea ce ar fi fost patriotic, românii îi căutau prin sate pe „moşierii“ lui Coposu să îi snopească, ceea ce era inept. În loc să fie urmărite singurele obiective cu adevărat patriotice care trebuiau atinse *cu orice preţ* (integrarea în Uniunea Europeană şi aderarea la NATO), românii şi clanul conducător îşi făceau datoria faţă de ţară dănţuind la Ţebea, sfîntîndu-l pe Ştefan cel Mare, demonizîndu-i pe maghiari, ridicînd statui Mareşalului şi adulîndu-l pe Ion Iliescu. Pînă la sfîrşitul acestui an, vom culege roadele unei politici care nu numai că a ratat riguros toate şansele, dar care, în acelaşi timp, a fost cu încăpăţînare cauţionată ori de cîte ori electoratul românesc a fost chemat la vot. Cine răspunde pentru şansele ruinate ale României? În opinia mea, macazul a fost, încă din 1990, greşit pus. *Particularitatea situaţiei noastre este că punerea greşită a macazului s-a făcut în entuziasmul general.* În bună logică românească, asistăm şi acum placid la invalidarea şanselor României; în schimb, reacţionăm nevricos la contrarierea tabuurilor lingvistice prin care identificăm fără greş trăncăneala patriotică pe a cărei muzică ne place să moţăim.

Reacţiile faţă de cartea pe care am scris-o îmi arată că am pus în faţa semenilor mei o oglindă teribilă, în care mulţi au refuzat să admită că s-au recunoscut. M-am adresat însă celor cu dinţi tari, cu maxilare puternice, cu stomacuri rezistente. Mi-am permis, dată fiind materia emoţională copleşitoare reprezentată de gîlceava cu neamul meu, să filosofez cu ciocanul. Ipocriţii, slăbănogii, pudibonzii au reacţionat cum era de aşteptat. Eu sper într-o generaţie mai puternică, mai lipsită de scrupulele fraudei pioase, mai vie, mai exigentă decît am reuşit să fim noi, cei care *pînă acum* am eşuat în lupta cu răul românesc. Mi-ar plăcea ca ***Politicele*, ca fenomen pur social**, să stîrnească unui observator maliţios exclamaţia pe care condamnarea penală a ***Florilor răului*** (1857) i-a stîrnit-o lui Hippolyte Castille, un contemporan al poetului: „Acest Baudelaire este o piatră de încercare: displace invariabil tuturor imbecililor“[5].

Notă:

Doresc să mulţumesc tuturor celor care, pe cale publică ori privată, au formulat la adresa cărţilor mele critici din care am putut să învăţ ceva nou. Scriind aceste răspunsuri, am simţit încă o dată că numai criticîndu-ne unii altora ideile *cu bună-credinţă* viaţa intelectuală este respirabilă şi poate cu adevărat progresa. Cred că am putut învăţa ceva chiar şi din criticile care, omeneşte vorbind, au fost inacceptabil formulate. Un Avva din ***Pateric*** spunea că sfîrşitul lumii se apropie atunci cînd nu mai există cărare de acces între om şi om. În timpul nostru, critica reciprocă a ideilor este o astfel de cărare, pe care suntem datori să o cultivăm cu toţii. E o plăcere pentru mine să adaug că, în urma unei lungi şi emoţionante convorbiri cu d-na Sorana Coroamă-Stanca, care iniţial reprobase tonul meu vehement (cu un ton nu mai puţin vehement), am ajuns la stabilirea unei astfel de cărări.

---

[1] Singurul care a *îndrăznit* să se pronunţe privitor la „excelenţa literară“ a pasajelor incriminate a fost d-l O. Nimigean, într-un articol din *Timpul*, intitulat „Patetica d-lui Patapievici“ (nr. 8/august 1996).

[2] Fausto Antonini, „Reflexii despre ***Metafizica sexului*** a lui Julius Evola“ (1992), în: Julius Evola, ***Metafizica sexului***, traducere Sorin Mărculescu, Bucureşti: Humanitas, 1994, p. 14.

[3] *Cf.* Carl Gustav Jung, ***Psihologie şi alchimie***, vol. 2, traducere de Carmen Oniţi, Bucureşti: Teora, p. 34.

[4] ***Introitus apertus***, citat de C.G. Jung, *loc. cit.*, p. 236, n. 3.

[5] *Apud* Doru Cosma, ***Scriitori în faţa justiţiei***[2], Bucureşti, Allfa, 1996, p. 159. Insist împotriva oricărei răstălmăciri (care va fi inevitabil făcută): acest citat nu implică vreo comparaţie între Charles Baudelaire şi persoana mea sau între ***Florile răului*** şi ***Politice***.

HUMANITAS
Cartea care dăinuie
EDIŢII NOI
H.-R. PATAPIEVICI
Zbor în bătaia săgeţii
GABRIEL LIICEANU
Jurnalul de la Păltiniş
şi
Epistolar

MENINGOENCEFALITA VIRALĂ

Reproducem fragmente din emisiunea realizată de revista „22" (Gabriela Adameşteanu) şi TELE 7abc (Mihaela Cutuş), joi 5 septembrie 1996, la care au fost invitaţi doctorii FLORIN CĂRUNTU (reputat epidemiolog, Spitalul „Gh. Lupu"), GHEORGHE JOVIN (Spitalul Fundeni, reprezentant al Primăriei Capitalei) şi NICOLAE POLL (director în Ministerul Sănătăţii). De atunci, din păcate, nu s-au aflat prea multe lucruri noi despre virusul care provoacă această boală, astfel că se aşteaptă ca Institutul Pasteur din Paris să-l identifice. În schimb, numărul îmbolnăvirilor şi al deceselor a crescut (423 îmbolnăviri şi 32 decese pînă pe 16 septembrie, dată la care în clinicile de boli infecţioase din Bucureşti erau internaţi 122 bolnavi – conform comunicatului Ministerului Sănătăţii). La 10 septembrie 1996, primarul Capitalei, Victor Ciorbea, a decis amînarea pînă la 1 octombrie a deschiderii cursurilor din Bucureşti, pentru că nu toate localurile aveau condiţiile de igienă corespunzătoare. Un comunicat al Ministerului Învăţămîntului a ripostat imediat că doar Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti poate lua o asemenea decizie, afirmaţie întărită de ministrul Învăţămîntului, Liviu Maior, la şedinţa din 11 septembrie a Executivului. În aceeaşi zi, Victor Ciorbea a insistat ca şcoala să fie amînată pînă la 1 octombrie, semnînd în acest sens o dispoziţie, pe care o reproducem mai jos. De la bugetul Primăriei a fost deblocat 1 miliard de lei, sumă alocată Inspectoratului Şcolar pentru pregătirea şcolilor aflate într-o situaţie critică. A intervenit şi prefectul Bucureştiului, cerînd ca şcolile să înceapă imediat. Ministerul Învăţămîntului a decis pînă la urmă amînarea şcolilor cu o săptămînă.

Ce este meningoencefalita virală

Nicolae Poll (Ministerul Sănătăţii): Meningoencefalita este o infecţie acută a creierului şi a meningelui, de o etiologie foarte probabil virală, caracterizată prin febră, frison, tulburări nervoase, erupţii cutanate la unii bolnavi, semne meningeale şi modificări ale lichidului cefalo-rahidian, specifice infecţiilor virale. Pînă la această dată, laboratoarele Institutului „Cantacuzino" şi ale Institutului de Virusologie nu au identificat pînă la capăt virusul. Se profilează, probabil, un enterovirus. Mai sînt necesare examene de laborator care să precizeze care dintre enterovirusuri. În fiecare an sînt îmbolnăviri de meningoencefalită virală. În anul 1985 numărul cazurilor a fost mai mare, realizînd o incidenţă de 2,4

Dr. NICOLAE POLL, Ministerul Sănătăţii

cazuri la 100.000 de locuitori. În primele 6 luni ale anului 1996 au fost doar două cazuri, iar în august, după cum ştiţi, creşterea a avut loc progresiv.

Numărul de cazuri este, probabil, mult mai mare

Mihaela Cutuş: **Este sau nu o epidemie?**

Florin Căruntu (Spitalul „Gh. Lupu"): Sînt trei sute şi ceva de cazuri declarate şi înregistrate de organele sanitare. Dar foarte probabil că numărul lor este mult mai mare, pentru că cea mai mare parte dintre aceste meningite sînt foarte uşoare şi bolnavul nu solicită ajutorul medical. Sau, dacă solicită ajutorul medical, nu are decît abia schiţate sau deloc semnele caracteristice pentru meningită. Probabil că sînt mult mai multe cazuri de infecţie ale sistemului nervos, plus încă două–trei infecţii ale altor sisteme pe care acest virus poate să le producă: simple gripe, febră două–trei zile, boli eruptive, care seamănă cu pojarul sau cu rubeola, stomatite (cîteva băşicuţe în gură, o usturime pe limbă, care pot să fie produse de acest virus), conjunctivite. Unul dintre cele mai noi tipuri de enterovirus produce o conjunctivită hemoragică epidemică, care în alte ţări a dat mult de lucru. Epidemia trebuie să o considerăm din două puncte de vedere: epidemie de meningită sau epidemie de **infecţie cu enterovirus**. Epidemie de infecţie cu enterovirus este, fără discuţie, pentru că probabil că sînt mii de cazuri de infecţie uşoară nedepistate şi care se tratează cu răbdare, cu repaus, cu puţine antipiretice, cu puţin paracetamol. Dar epidemie de meningită este sau nu? Eu cred că putem denumi epidemie de boli infecţioase acele izbucniri de un număr de cazuri care depăşeşte media multianuală a îmbolnăvirilor respective dintr-o anumită regiune. Or, după diagrama pe care a prezentat-o d-l dr. Poll, noi nu avem încă o demonstrare pe întregul an.

N.P.: În luna august '96 avem un număr de 4 ori mai mare decît cel înregistrat în '95, pe tot anul, la 100.000 de locuitori.

M.C.: **E clar, după definiţia dv., d-le profesor, este epidemie...**

Gheorghe Jovin (Primăria Capitalei): Există şi cazuri grave care nu au fost semnalate. La noi, la Clinica de Neurologie, un neurolog mi-a spus că a avut trei cazuri foarte serioase; două dintre ele au venit de la Contagioase, pentru că nu aveau atît meningită, cît encefalită. Avînd semne neurologice, au fost transferate de la Contagioase la Neurologie. Unul dintre bolnavi a decedat foarte repede, celălalt a venit într-o stare foarte gravă şi se pare că şi el a decedat. Deci, iată încă două decese care nu sînt prinse în statistică. Ar fi de întrebat şi celelalte clinici de neurologie dacă au avut sau nu asemenea cazuri.

M.C.: **Cine şi ce ar trebui să facă pentru combaterea acestei epidemii?**

N.P.: Eram obişnuiţi să apară astfel de îmbolnăviri la copii; acum majoritatea cazurilor sînt la persoane în vîrstă care au probleme de sănătate. În marea lor majoritate, cei care au murit aveau un organism cu rezistenţa nespecifică prăbuşită. Pe de altă parte, fără a minimaliza importanţa epidemiei, se pare că ea va putea fi stăpînită cu mijloacele clasice. Totul depinde de buna cunoaştere a etiologiei.

Gabriela Adameşteanu: **Cît poate, de fapt, să dureze această perioadă, pînă să se ştie natura virusului şi, deci, să se ia măsurile de luptă împotriva bolii?**

N.P.: În maximum 10 zile, cele două institute îşi vor putea spune ultimul cuvînt. Virusurile nu beneficiază de tratamente specifice şi atunci, chiar dacă se depistează exact virusul, tot nu avem un antibiotic (aşa cum avem pentru microbi) cu care să facem tratamentul. Deci, rămîn tot tratamentele de susţinere a organismului şi de creştere a posibilităţilor lui de luptă împotriva infecţiei.

Boala mizeriei

M.C.: **Meningoencefalita a fost numită, nu ştiu dacă pe drept sau nu, „boala mizeriei". V-aş ruga să comentaţi acest lucru.**

F.C.: Epidemiile de boli infecţioase depind, în general, de trei factori mari, asupra cărora noi ne putem adresa cu anumite mijloace, mai mult sau mai puţin eficace. Depinde, în primul rînd, de **calităţile agentului patogen** (e posibil ca virusul acesta să aibă o virulenţă, anumite particularităţi neobişnuite, pentru că nu este obişnuit să fie aşa de multe cazuri la adulţi şi nici să fie mortale). Al doilea factor de care depind boala infecţioasă şi epidemia este reacţia organismului, **imunitatea**, rezistenţa specifică şi nespecifică. Al treilea factor, care e cel mai nebulos, dar intră singur în ecuaţie, este **mediul înconjurător**. Epidemiile se produc în anumite condiţii de mediu înconjurător, climatice, geografice, cataclismice...

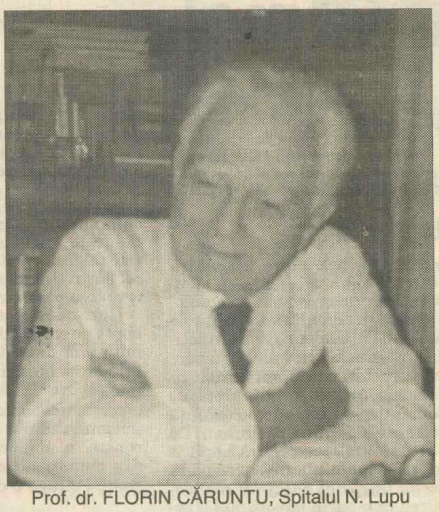

Prof. dr. FLORIN CĂRUNTU, Spitalul N. Lupu

„Ciuma lui Caragea" şi „meningita lui Iliescu"

M.C.: **Noi n-am avut nici un cataclism în ultima vreme.**

F.C.: N-am avut cataclisme naturale, dar am avut cataclisme sociale – şi acestea s-au tradus în primul rînd printr-o cotă mare de malnutriţie energo-proteinică. Lipsesc şi caloriile, dar mai ales lipsesc proteinele de calitate.

M.C.: **Am mîncat „raţional", d-le profesor...**

F.C.: Da, dar ne resimţim acum. Aceste decese sînt mai ales la vîrste de peste 60 de ani, la bolnavi de nutriţie, la bolnavi cu bronho-pneumopatii cronice (de la fumat, probabil, cei mai mulţi), la bolnavi stresaţi şi săraci, hipertensivi, alcoolici, adică cu multiple afecţiuni medicale şi sociale. Răspunsul lor la acest virus, de obicei benign, care nu produce îndeobşte decît cel mult epidemiile la nou-născuţi, în maternităţi, este foarte slab. Din punctul acesta de vedere, prin particularităţile pe care le are şi care nu s-au prea mai văzut, epidemia de la noi va face, probabil, obiectul unor studii şi comunicări ştiinţifice. Deci, noi ne putem adresa pe trei paliere importante. Toate aceste trei paliere au mai puţin un caracter medical, cît un **caracter social, economic şi sanitar.**

M.C.: **D-le profesor Jovin, ce ar putea face Primăria Capitalei în această situaţie concretă?**

Riscul extinderii epidemiei în colectivităţile şcolare

G.J.: În măsura în care epidemia este o „boală a mizeriei" (dacă a existat o „ciumă a lui Caragea", o putem porecli şi pe asta, acuma, cumva), Primăria poate să facă nişte lucruri care să îmbunătăţească condiţiile acolo unde este mizerie. Nu întîmplător cazurile mai frecvente sînt la sectoarele din sud ale Capitalei, mai nevoiaşe, iar foarte mulţi dintre bolnavi sînt nişte bolnavi săraci, care probabil că nu au posibilitatea de a-şi lua măsurile igienice de rigoare, pe lîngă faptul că poate nici nu obişnuiesc să facă treaba asta. Primăria Capitalei a hotărît schimbarea modalităţii de aprovizionare cu apă (sectoarele din nord erau mai bine aprovizionate cu apă) şi, pe cît posibil, să se ia din partea sectoarelor din nord şi să se dea la sectoarele din sud, ca să nu fie goluri de apă, în special în mijlocul zilei. Problema va fi foarte acută în momentul în care vor începe şcolile. Să nu fie şcoli care să nu aibă apă între orele 10 şi 16, pentru că există mari riscuri ca epidemia să se extindă în cadrul unor colectivităţi şcolare. A mai fost vorba de o intensificare a strîngerii gunoiului; nu ştim încă sigur dacă epidemia nu este produsă de un enterovirus care se transmite prin insecte, prin şobolani, prin ţînţari, iar ridicarea gunoiului este unul din factorii care contribuie în mare măsură la oprirea răspîndirii acestor animale dăunătoare. În fine, Primăria a mai donat 500 de

milioane pentru cele două spitale. Gestul se pare că a avut efect, pentru că şi ministerul a mai donat cîte 200 de milioane fiecărui spital.

Nu turismul, ci lipsa apei a susţinut epidemia

N.P.: De ce a apărut această epidemie în Bucureşti şi nu în altă parte? În judeţe sînt unul–două cazuri şi în Bucureşti sînt 100... Este posibil să fie un virus autohton căruia să-i fi crescut, din anumite motive, virulenţa în prezent. Sau poate fi un virus adus din altă parte, pentru că în Capitală vin şi pleacă cele mai multe persoane.

M.C.: **D-le doctor, poate dv. vă raliaţi punctului de vedere al Ministerului Sănătăţii – cum că acest virus s-ar datora turismului excesiv în Grecia. Noi am făcut nişte cercetări la Ministerul Turismului şi am aflat că bolnavii aceştia despre care tocmai spuneaţi că sînt săraci nu prea fac turism.**

N.P.: În Bucureşti, mizeria e mai mare decît în foarte multe oraşe din România. Tot în Bucureşti, şi aglomerarea este mai mare. S-ar mai putea pune întrebarea: de ce sînt cazuri mai frecvente în sectoarele 4 şi 5? Aşa cum spunea şi d-l dr. Jovin, aici sînt dificultăţi mai mari în aprovizionarea cu apă. Foarte interesant este că nu apar cazuri secundare în acelaşi focar, deci în aceeaşi familie nu există decît un singur caz. Or, în orice boală contagioasă primii care se îmbolnăvesc sînt cei din jur. Asta dovedeşte că virusul nu este foarte contagios şi foarte virulent, dar, pe de altă parte, este posibil ca membrii familiei să fi făcut forme inaparente.

Calea principală de transmitere este fecal-orală

F.C.: Nu sînt mai multe cazuri de meningoencefalită în aceeaşi familie sau în aceeaşi colectivitate. Dacă am lua cu atenţie numărul de bolnavi care au făcut febre scurte, diarei scurte, faringite uşoare, cu siguranţă că i-am găsi, pentru că acelaşi virus poate să producă forme de boală foarte variate. Deci, din două părţi merge această dispersie care face ca **boala să fie nespecifică, să nu poată fi recunoscută ca etiologie** după manifestările clinice. Meningoencefalita produsă de diferite virusuri este foarte asemănătoare. Vreau să mai adaug ceva, fiindcă s-a spus, dar nu foarte bine: care e calea principală de transmitere a enterovirusurilor. Calea principală de transmitere este cea numită urît, dar foarte adevărat, fecal-orală. Virusul se găseşte în cantitatea cea mai mare în tubul digestiv şi, prin manipulări neigienice, mîini nespălate (se şi cheamă „boli ale mîinilor murdare"), poate să ajungă din tubul digestiv terminal în tubul digestiv iniţial al altor persoane. Se mai poate transmite enterovirusul şi pe cale respiratorie: prin picături, prin aerosoli eliminaţi cu ocazia tusei, a strănutului, a vorbitului chiar. Profilaxia acestor transmiteri aeriene este foarte greu de făcut, ca şi în cazul gripei. Pentru că omul este supus toată ziua la a inhala produsele pulverizate de semenii lui. Dar transmiterea pe cale orală poate şi trebuie, cu orice preţ, să fie întreruptă. La asta iarăşi aş vrea să fac o menţiune, şi anume: variaţiile mari de presiune din instalaţia de aprovizionare cu apă sînt foarte periculoase în cazul unei instalaţii găurite. Ţevile noastre de aducţiune de apă (de 80–100 de ani) sînt găurite.

M.C.: **Deci, apa trebuie fiartă.**

F.C.: Trebuie fiartă obligatoriu. Şi trebuie, pe cît posibil, micşorate sau, dacă s-ar putea, chiar eliminate întreruperile totale.

Telespectator: **Lucrez într-o colectivitate de copii, o grădiniţă cu 120 de copii. D-l dr. care reprezintă Ministerul Sănătăţii spunea ceva de luna august cu epidemia. Pe toate canalele s-a anunţat că, de fapt, epidemia este apărută din lunile iunie-iulie. Pînă la ora actuală, nu a sosit în nici o colectivitate vreun comunicat de la Ministerul Sănătăţii cu măsurile profilactice care trebuie luate în cadrul colectivităţilor pentru a preîntîmpina această epidemie. A doua întrebare o fac ca părinte. D-l dr. spunea că nu trebuie să ne impacientăm la 300 de cazuri, dar chiar trebuie să facem din copiii noştri un fel de cobai – iau sau nu iau microbul? Ar trebui, totuşi, să fim anunţaţi, corect şi concret, ce măsuri sînt posibile – nu numai spălatul pe mîini. S-a anunţat, de**

Dr. GHEORGHE JOVIN, Primăria Capitalei

COMUNICAT

Referitor la comunicatul difuzat de Biroul de presă al Ministerului Învăţămîntului, precizăm următoarele:

Avînd în vedere extinderea epidemiei de meningoencefalită, precum şi faptul că nici pînă în acest moment Ministerul Sănătăţii nu reuşeşte să o controleze, în temeiul art. 44, lit. i din Legea 69/1991 republicată, am dispus amînarea începerii anului şcolar 1996–1997 cu două săptămîni. Aprecierile potrivit cărora numai **Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti ar putea lua decizii în acest sens sînt false. Legea Administraţiei publice locale prevede următoarele:**

– *„Primarul ia măsuri pentru prevenirea şi limitarea urmărilor calamităţilor, catastrofelor, incendiilor, epidemiilor, epizootiilor, împreună cu organele specializate ale statului. În acest scop, poate mobiliza şi populaţia, agenţii economici şi instituţiile publice din comună sau din oraş, acestea fiind obligate să execute măsurile stabilite"* (art. 44, lit. i din Legea 69/1991 republicată – sublinierile ne aparţin).

Astfel, cum am precizat şi în cadrul conferinţei de presă de astăzi, am suplimentat suma alocată de la bugetul local cu un miliard lei, aceasta urmînd a fi distribuită direct pentru şcolile care nu sînt pregătite corespunzător şi care nu îndeplinesc normele sanitare şi de igienă, constituind potenţiale focare de infecţie. Am dispus amînarea începerii anului şcolar pentru a evita apariţia de noi focare, pentru a asigura răgazul necesar stabilirii cauzelor epidemiei şi a tratamentului adecvat şi respectiv pentru executarea lucrărilor menţionate.

În aceste condiţii, orice măsură contrară adoptată de Ministerul Învăţămîntului sau de alte organe este nelegală şi contraindicată şi antrenează răspunderea celor în cauză.

VICTOR CIORBEA
Primar General al Capitalei, 11.09.1996

exemplu, să consumăm vitaminele B1 şi B6 pentru întărirea sistemului nervos, dar, în acelaşi timp, aceste vitamine au dispărut din farmacii.

N.P.: Măsurile de prevenire pe care le recomandăm întregii populaţii sînt absolut valabile şi pentru copii. Se exclude transmiterea meningitei virale prin apa din reţeaua municipiului Bucureşti, întrucît apa este clorinată, virusurile sînt foarte sensibile la clor, la ultimele capete din reţea există în apă clor şi, deci, nu mai pot fi virusuri. Totuşi, apa din fîntîni poate să transmită virusul, nu este garantată, deci ea trebuie fie dezinfectată, fie fiartă şi răcită.

M.C.: **Care sînt măsurile despre care ne vorbeaţi?**

F.C.: Măsurile de prevenţie individuală sînt: recomandarea de a ne spăla pe mîini înainte de a băga ceva în gură şi după utilizarea closetului, legumele şi fructele trebuie să fie spălate foarte bine, iar cele care se consumă crude ar fi de preferat să se fie tratate termic (fierte). Şi foarte mare atenţie la alimentele neprotejate!

M.C.: **Vreţi să vă dau exemplu de un aliment neprotejat? E pîinea noastră cea de toate zilele.**

F.C.: Da, aveţi dreptate. În România pîinea se comercializează neprotejat, în alte ţări ea se ambalează. Sigur că şi circuitul pîinii, din cuptor pînă la gura omului, poate fi protejat printr-o serie de măsuri de comercializare civilizată. Însă va fi mai greu să-i determinăm pe toţi vînzătorii.

M.C.: **Inspectorii dv. ar putea să facă ceva în acest sens?**

F.C.: De la ce aţi spus dv. pînă la situaţii pe care, din păcate, le întîlnim destul de frecvent – pîine expusă pe trotuar – este destul de mult de făcut.

G.A.: **Vă reamintesc că mai exista o întrebare a telespectatorului referitoare la momentul declanşării epidemiei, adică dacă era vorba de august (cum aţi spus dv.) sau era vorba de iunie sau iulie (cum a întrebat dînsul). Şi, de altfel, eu îmi amintesc că atunci cînd s-a schimbat, în sfîrşit, ministrul dv., d-l Iulian Mincu, am aflat şi noi că aveam această epidemie. Şi după aceea, în fiecare zi, am aflat că numărul bolnavilor e în creştere. Deci, vreau să vă reamintesc întrebarea lui, care coincidea cu întrebarea mea.**

N.P.: Aşa cum am arătat, cazuri de meningoencefalită virală există în tot cursul anului. Atenţia celor care exercită supravegherea epidemiologică a fost atrasă la sfîrşitul lunii iulie, cînd numărul de cazuri a întrecut îmbolnăvirile prin meningită pe care le avem de mulţi ani. Epidemia a fost sesizată la sfîrşitul lunii iulie, începutul lunii august, deci nu este vorba de o ascundere.

G.A.: **Dar nu a fost mediatizată. A existat o anumită „discreţie".**

F.C.: Situaţia neobişnuită a fost sesizată de Spitalul „Victor Babeş". Dînşii ne-au informat pe noi că li s-au internat mai mulţi bolnavi. Noi nu îngrijim bolnavi.

M.C.: **Vă contrazic, d-le doctor. Ministrul Sănătăţii îngrijeşte toţi bolnavii din România, prin politica sanitară pe care o face.**

F.C.: Exact.

Decît pe vitamine, mai bine să dăm banii pe săpun

G.A.: **Putem să facem, totuşi, ceva mai mult decît să ne spălăm pe mîini pentru prevenirea bolii? Telespectatorul ne-a întrebat despre consumarea vitaminelor. Vitaminele B pot fi luate?**

F.C.: Pot fi luate, dar, în general, spre binele fabricantului de vitamine şi în mică măsură sau deloc pentru prevenirea bolii. Banii daţi pe vitamine mai bine să-i dăm pe săpun, să mărim consumul de apă, să spălăm nu numai mîinile înainte de a mînca, ci şi toate produsele – în special strugurii, care sînt foarte greu de spălat, salata verde etc. Iar pîinea ar trebui manevrată obligatoriu (sub ameninţarea amenzii serioase, nu de 10.000 de lei) cu nişte cleşti mari de lemn, cam cum erau aceia cu care se scoteau rufele din maşina de spălat. Măcar atît! E uşor de făcut.

Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEŞTEANU

Adevărul literar şi artistic nr. 336

- **Liviu Antonesei**: „Din perspectiva timpului nostru, eseurile filozofice ale lui **Noica** sunt o tâmpenie..."
- **Pamfil Şeicaru**: „Cazul" **Tătărăscu**
- Inedit: **George Tomaziu** despre **Gheorghe Anghel**
- Artişti cumpăraţi de Ministerul Culturii
- Revista revistelor: **„D.R. Popescu** nu e un impostor!"
- O plimbare cu dragostea şi moartea

ASOCIAŢIA ROMÂNĂ DE CARDIOLOGIE PEDIATRICĂ, anunţă

AL IV-LEA MEETING BALCANIC DE CARDIOLOGIE PEDIATRICĂ ŞI CHIRURGIE CARDIOVASCULARĂ PEDIATRICĂ
(20–21 septembrie 1996)
World Trade Center Bucureşti

Primul Congres de Cardiologie Pediatrică organizat în România va fi onorat de participarea a peste 70 de specialişti din străinătate, între care personalităţi ştiinţifice de reputaţie mondială, cardiologi pediatri din SUA, Canada, Israel, Franţa, Portugalia, Olanda şi ţările balcanice.

Prin tematica de foarte mare actualitate (diagnosticul şi tratamentul bolilor congenitale de cord, tratamentul insuficienţei cardiace la copil, prevenirea hipertensiunii arteriale şi a ateroscleroze la vîrsta pediatrică), Congresul îşi propune să dezbată probleme medicale prioritare ale cardiologiei pediatrice din România şi din lume. Informaţii suplimentare la: tel.: 659.68.70 – Spitalul Clinic Central de Copii „Grigore Alexandrescu"; 650.41.94; Fax: 212.04.64.

Preşedintele Asociaţiei Române de Cardiologie Pediatrică
Prof. Dr. Eugen Pascal Ciofu

PAUL GOMA

Către compatrioţi,

A venit momentul să declar: nu mă mai consider candidat la alegerile prezidenţiale din România acestui an 1996. Nu am vreo şansă, iar menţinerea candidaturii ar perturba (nu cu mult, recunosc) opoziţia.

De ce îmi retrag candidatura depusă la 21 martie 1995?

1. În douăsprezece luni nu am izbutit să tezaurizez decît ceva mai mult de o sutime (!) din cele 100.000 adeziuni necesare oficializării candidaturii (faceţi dv. calculul – veţi afla cîte...);

2. Dacă ciocoii vechi şi noi (comunişti ruşinoşi, securişti deghizaţi, activişti extrem de activi etc., inspiraţi de Duhul Sfînt de la Răsărit) m-au agresat după aşteptări, cu mijloace cunoscute de mine din iulie 1940, mărturisesc: atacurile opoziţiei m-au surprins prin promptitudine, agresivitate, ne-inteligenţă. Chiar de a doua zi, Horia Rusu mi-a prezis un eşec răsunător (ce gură de aur!), iar Corneliu Coposu a găsit suspectă candidatura unuia *„aflat de prea multă vreme în afara ţării"* – va fi comparat cei 18 ani ai mei *„în afara ţării"* (ce expresie cu grijă aleasă: ai zice din dotarea Securităţii eterne) cu cei 55 ani ai lui Ion Raţiu, la Londra, aflător cum nu se poate mai „înăuntrul" patriei române...;

3. Scopul, de altfel mărturisit, al Programului: de a provoca o trezărire (de ce nu: o deşteptare) a românilor în vederea unei dezbateri la înălţimea ce o merită, după cinci decenii de strîmbătăţi, de suferinţe; de a-i determina pe candidaţii din opoziţie (chiar şi pe cei din Comitetul Central al PCR) să-şi structureze programele nu pe numărul de poduri construite (dar bineînţeles că este mare nevoie de poduri – ba chiar şi de şosele), ci pe problemele redresării naţiunii şi a omului din comunitate: integritatea teritorială, justiţie faţă de victime (şi pedepse pentru călăi), reabilitarea instituţiilor şi a structurilor distruse de comunism: familie, învăţămînt, sănătate. De asemenea, posibilitatea pentru români de a se pronunţa în libertate, în cunoştinţă de cauză asupra chestiunii monarhiei constituţionale.

Or, nu s-a semnalat nici o dezbatere de idei – în sensul imaginat de mine: candidaţii (din opoziţie) s-au cantonat într-o timorată, linguşitoare, vinovată atitudine a celui ce nu vrea să-l supere pe Alegătorul Suprem – cel care-i dă votul (aşa cum, înainte de '89, partidul îi dădea: ulei, săpun, ba chiar şi funie!). **Desigur, electorul** (acel român neinformat, dezinformat, analfabetizat de comunism) **hotărăşte rezultatul general-final, prin buletin – dar nu el structurează, redactează programul candidatului.**

Fără legătură cu această ultraprovincială (şi violent reacţionară) concepţie, dinspre Casa Regală au venit în ultima vreme semnale dintre cele mai îngrijorătoare – fireşte, nu pentru Rege îngrijorătoare – pentru România. Or, cine a binevoit să citească Programul prezentat de mine la 21 martie 1995 a înţeles că pledam pentru reactualizarea monarhiei. Nu mai pledez.

În rezumat: eşecul tentativei de candidatură la candidatură se datorează, în exclusivitate, neştiinţei şi ne-voinţei mele de a face o „adevărată" campanie.

Acelor români care s-au declarat susţinători cu sinceritate ai Programului – mulţi dintre ei cu satisfacţia de a-şi putea prezenta nu doar opţiunea între da şi nu, ca în momentul votării (ci **motivaţia** atitudinii lor) – le mulţumesc, îi felicit pentru modul nealterat de a gîndi, de a simţi, de a vedea viitorul României. Acestora le sugerez să se mute cu speranţa la un alt candidat al opoziţiei.

Ceea ce nu înseamnă deloc arătare spre Emil Constantinescu: în ciuda recentelor declaraţii şi a scrisorii către Ilaşcu, domnia sa rămîne „anticomunistul" care (dimpreună cu anticomunista Zoe Petre, fiica lui Condurachi – alt anticomunist notoriu!) i-a creat lui Măgureanu o catedră la Universitatea Bucureşti.

Ceea ce ar însemna că arăt discret înspre Nicolae Manolescu...

Adevărat, are şi el mari păcate (însă de-ale noastre, naţionale...): imediat după Prima Mineriadă i-a luat lui Iliescu un interviu (în care i se adresa cu: *„Omul – cu o mare"*); l-a însoţit pe acelaşi Iliescu în vizita oficială din Coreea (de Nord?); în vremea din urmă s-a arătat favorabil unui „cartel" cu Petre Roman (găsind astfel un... „înlocuitor" al adevăratului termen: **coaliţie** – cu un complice al lui Iliescu, avînd şi mîinile pline de sînge). N-aş merge în slăvirea calităţilor lui N. Manolescu pînă unde a mers Monica Lovinescu: *„N-a fost membru de partid"*, şi nu doar fiindcă eu am fost din 22 august '68 pînă... a treia zi – ci pentru că această colosală-însuşire (alt citat şi tot dn Monica Lovinescu) nu-l împiedicase pe criticul literar N. Manolescu de a scoate, în 1965, împreună cu proletcultistul Dumitru Micu, proletcultistul volum: ***Literatura română de azi. 1944–1964***; ne-membria de partid nu-l împiedicase de a scrie ruşinos, scandalos de elogios despre cărţi ale călăilului culturii române din acel prezent: Dumitru Popescu-Dumnezeu, despre inexistentul literator dar vajnic activist: Dinu Săraru – ca să nu mai vorbim de tăcerea asurzitoare păstrată în timpul Terorii Comuniste de *„Directorul de conştiinţă Manolescu"* (cel ne-membru de partid – sau chiar de aceea?!). Tăcerea sa nu a durat, ca la ceilalţi rezistenţi-prin-cultură cu bilet de voie de la Brucan, pînă la 22 decembrie '89 fix, ci pînă în martie 1990, cînd a devenit şeful *României literare*. După ce a polemizat cu Paler şi cu Eugen Simion – el apărînd *„neimplicarea politică a scriitorului"* –, intervievîndu-l pe Iliescu (astfel legitimîndu-l pe criminal, pe impostor) a avut revelaţia politicii: atunci a descoperit că poate scrie chiar şi comentarii politice – el, apoliticul (dacă n-a fost membru de partid...).

Dar, vorba mult-citatei Monica Lovinescu:

„Ai altul mai bun? N-ai!"

În comparaţie cu Constantinescu, Manolescu este un bun candidat. Nu va fi el preşedintele ideal, dar măcar are o inteligenţă normală, nu este creaţia *ex nihilo* a Blandianei şi a Măgureanului, nici trista improvizaţie a strategiei de senectute a seniorului Coposu.

Îi salut pe toţi cei ce m-au susţinut, ca şi pe cei ce nu m-au susţinut – pe toţi cei ce, votînd pentru un candidat, se vor gîndi mai întîi la România, abia apoi la „situaţia" promisă lor de cutare candidat.

Pe curînd – la alegerile viitoare (în anul 2000? – la sfîrşitul lumii?)!

Pînă atunci, pentru că tot n-aveam *„altul mai bun"* (am citat, pentru ultima oară, din Monica Lovinescu), să ne gîndim la Nicolae Manolescu.

Paris, 1 septembrie 1996

EMIL CONSTANTINESCU

Îmi pare rău că galera politică la care sînt înlănţuit nu mi-a îngăduit să comunic direct cu d-l Goma, pentru a-i spune în ce măsură nu am încetat să preţuiesc curajul avîntat cu care, azi ca şi ieri, îşi exprimă opiniile. Îmi pare rău că d-l Goma a decis să nu mă cunoască defel, construindu-mă ca pe un „tigru din hîrtie" de ziar (chiar cu cîteva petice de *România Mare*). Într-o lume mai bună şi mai calmă, am fi putut, poate, să ne respectăm reciproc; în cea în care ne e dat să trăim, îmi rămîne privilegiul unilateral de a-l asigura de consideraţia mea.

Revista Presei

• Cotidianele **România liberă** şi **Ziua** din **14 septembrie 1996** publică un schimb de scrisori între **Lorne W. Craner**, preşedintele Institutului Republican Internaţional (IRI) din SUA, **Brian Atwood**, administratorul Agenţiei SUA pentru Dezvoltarea Internaţională (USAID), şi **Alfred Moses**, ambasadorul SUA în România. În discuţie se află IRI, care, ca rezultat al ultimatumului dat de ambasadorul **Moses**, a fost obligat să-şi întrerupă programul de sprijinire a democratizării din România, finanţat de USAID. Iată ce aflăm din scrisoarea preşedintelui IRI, **Lorne W. Craner**, către **Brian Atwood**, administratorul USAID, din **6 februarie 1996**: *„În noiembrie anul trecut, ambasadorul Moses mi-a spus, în cadrul unei întrevederi, că România este «o ţară democratică» şi că terenul de joc între partidele de guvernămînt şi opoziţia democratică «nu este inegal». Dacă IRI doreşte să continue sprijinirea partidelor de opoziţie fără a include PDSR, a explicat ambasadorul, va trebui s-o facă «cu fonduri particulare». În termeni neechivoci, ambasadorul a explicat clar că Guvernul SUA nu va mai finanţa acţiunile viitoare ale IRI în România decît dacă acestea vor include PDSR-ul. (...) Cererea ambasadorului de a se acorda tratament egal este în flagrant dezacord cu obiectivele iniţiale expuse în Acordul între IRI şi USAID. (...) PDSR nu are nevoie de ajutor din partea IRI. Ei s-au bucurat de aproape toate avantajele conferite de fostul regim comunist: resurse materiale şi organizatorice, liber acces la principalele pîrghii ale puterii de stat şi finanţelor şi controlul în fapt asupra reţelelor mass-media (...). În al doilea rînd, PDSR-ul se află la ora actuală într-o coaliţie oficială cu partide (...) care sînt pe faţă antidemocratice şi antioccidentale, partide dintre care unul este comunist, iar celelalte două neofasciste. Este de neconceput că o organizaţie non-guvernamentală a Statelor Unite, care primeşte sprijin din partea contribuabililor, ar putea contribui, fie şi indirect, la succesul politic sau dezvoltarea unor astfel de organizaţii. Orbirea ambasadorului Moses faţă de aceste fapte sau dorinţa sa de a le trece cu vederea ne pune pe gînduri şi ne îngrijorează. Directivele ambasadorului Moses (...) sînt în conflict direct cu obiectivele prioritare ale diplomaţiei Statelor Unite şi ale ajutorului pentru străinătate acordat de Statele Unite României: de a încuraja şi sprijini trecerea către un sistem democratic deschis, independent şi competitiv".*

În **13 februarie 1996**, ambasadorul **Alfred Moses** îi răspunde preşedintelui IRI, trasînd un tablou al României *„ca o democraţie funcţionabilă"*, cu un *„guvern de tehnocraţi"*, *„responsabil de politica pro-vestică şi pro-reformistă adoptată de-a lungul celor trei ani şi jumătate, cum ar fi: legea privatizării masive, înţelegerile cu FMI şi Banca Mondială, intrarea ca primă participantă a României în Parteneriatul pentru Pace şi crearea unui consiliu interministerial, primul de acest gen, pentru strîngerea legăturilor economice româno-americane".* Ambasadorul **Moses** trece surprinzător de uşor peste coaliţia PDSR cu partidele extremiste, care, în viziunea lui, *„sînt făţiş critice faţă de guvern şi îl atacă regulat pe preşedintele Iliescu"*. PUNR ar fi *„extrem-naţional"*, dar nu *„neofascist"*, deci tocmai bun pentru a guverna. Cît priveşte „partidele istorice", iată imaginea ambasadorului **Moses** despre ele: *„Cu excepţia PNŢCD (Partidul Ţărănesc), «partidele istorice» nu există. (...)"*. În finalul scrisorii sale, ambasadorul **Moses** precizează: *„(...) În loc să continue acest program care merită, aţi decis să abandonaţi toate programele din România, dacă USAID nu continuă să finanţeze sprijinul acordat de IRI partidelor politice pe care le-a ales în efortul de a înfrînge PDSR-ul, a cărui conducere Guvernul nostru a primit-o oficial cu bucurie la Washington".*

La **27 februarie '96**, preşedintele IRI, **Lorne W. Craner**, îi răspunde ambasadorului **Moses**: *„(...) IRI a lucrat pe baze egale cu social-democraţi, creştin-democraţi şi liberali, pe toată perioada cît am fost în România. Ne-am axat ajutorul nostru pentru partide asemănătoare ideologic în acelaşi mod în care, de exemplu, şi creştin-democraţii germani şi social-democraţii, şi Partidul Britanic Conservator ar fi făcut-o".* Cît priveşte coaliţia care a condus România, preşedintele **Lorne W. Craner** ţine să-i reamintească ambasadorului **Moses** următoarele: *„Faptul că fosta coaliţie despre care am vorbit în scrisoarea către Brian Atwood a pierdut un membru – gruparea neo-fascistă Partidul România Mare – este o mişcare recentă. Nu poate fi contestat faptul că şi coaliţia de comunişti şi ultra-naţionalişti despre care am vorbit a existat cel puţin din vara pînă în toamna lui 1995, cînd am aflat despre întrebările dv. legate de programul nostru. Mai concret, eu nu am cunoştinţă de iniţiativele legate de dizolvarea protocolului de cooperare care a legat PDSR-ul de cele trei partide extremiste, pe care le-am menţionat. Nu am cunoştinţă nici de faptul că liderii PDSR au înlăturat membrii PSM şi PRM din toate posturile administrative în care au fost numiţi în perioada cînd funcţiona protocolul. PDSR-ul, domnule ambasador, a aruncat principiile mult în spatele interesului, cînd şi-a ales partenerii politici. Consecinţele acestui fapt le vor suporta singuri".*

NICOLAE MANOLESCU

Către Paul Goma

Vă mulţumesc că-mi daţi posibilitatea de a citi cu un ceas mai devreme scrisoarea deschisă a d-lui Paul Goma şi de a face cîteva precizări.

Am o mare stimă pentru d-l Goma şi regret faptul că domnia sa renunţă la candidatură. Îi sînt recunoscător că, aşa cum spune, arată „discret" spre mine ca spre un *„bun candidat"*. Mă bucură îndeosebi constatarea domniei sale că am o *„inteligenţă normală"*. Venite de la un om atît de puţin indulgent faţă de semeni ca d-l Goma, astfel de aprecieri mi se par excepţionale. Şi, dacă nu era la mijloc d-l Goma, nu mi-aş fi dat osteneala să fac publice precizările care urmează. Respectul faţă de d-l Goma şi respectul faţă de adevăr merg însă mînă în mînă.

1) În interviul luat preşedintelui Iliescu, în 1990, nu m-am adresat interlocutorului meu cu *„Omul – cu o mare"*, cum afirmă (nu acum pentru prima oară) d-l Goma. Preluam declarat o sugestie a d-lui C. Ţoiu, care crezuse cîndva, înainte de 1989, ca şi alţi intelectuali români, că Ion Iliescu ar putea fi omul aşteptat; şi-l întrebam pe preşedinte cum îşi explică, şase luni după evenimentele care l-au adus la putere, dezamăgirea aceloraşi intelectuali. Mă miră faptul că unui cititor aşa de fin ca d-l Goma i-a scăpat diferenţa (materială şi morală) dintre cele două enunţuri.

2) ***Literatura română de azi*** nu e cîtuşi de puţin *„un volum proletcultist"*. Cu toate naivităţile, cu tot limbajul „datat", cartea scrisă de mine în colaborare cu d-l D. Micu în 1964 reprezintă prima încercare de a privi proza, poezia şi teatrul de după 1944 în funcţie nu de criterii ideologice, ci estetice, de a impune o scară de valori. Cariera cîtorva proletcultişti notorii s-a încheiat o dată cu această carte.

3) N-am comentat nici un roman al d-lui Dinu Săraru.

4) „Elogiile" pe care le-aş fi adus literaturii d-lui Dumitru Popescu nu există decît în amintirea d-lui Goma: cele două cronici pe care le-am consacrat romanelor acestuia încercau să fie exacte şi erau foarte rezervate. În cronicile mele era vorba despre cărţi şi despre autori, fără altă discriminare decît aceea estetică. Funcţia politică a d-lui Popescu din acel moment nu intra în discuţie. Aş adăuga că G. Ivaşcu s-a lăsat greu convins să „dea drumul" textelor mele. Şi numai după ce l-am ameninţat că le expediez autorului prin poştă.

Cît despre „tăcerea" mea din anii comunismului, nu eu voi fi acela care s-o comenteze. Există nenumărate moduri de a tăcea în epocile de teroare. Nu toate ruşinoase. Unele, dacă mi se îngăduie oximoronul, elocvente. După cum, în sfîrşit, nu cred că e potrivit să polemizez – aici şi acum – cu d-l Goma pe tema alianţelor sau compromisurilor în politică. Să-mi permită d-l Goma să sugerez un motiv în plus pentru renunţarea domniei sale la candidatură: radical şi intratabil cum se arată a fi dintotdeauna, domnia sa este un excelent polemist, dar nu cred că va fi vreodată şi om politic.

Vă rog să primiţi, d-nă Adameşteanu, expresia sentimentelor mele de preţuire.

Bucureşti, 12 septembrie 1996

ZOE PETRE

Regula jocului

Am citit declaraţia de renunţare la candidatură a d-lui Paul Goma cu un sentiment la fel de greu de definit ca şi acela pe care l-am încercat citind declaraţia sa de candidatură. E drept că textele se luminează unul pe celălalt, cel de-al doilea vădind mai clar inspiraţia celui dinţîi şi trimiţînd la o operaţie în care teamă mi-e că furtunoasa personalitate a autorului a fost mai degrabă instrumentalizată decît respectată de cei ce l-au sfătuit să intre în această cursă. De aici pornind, nedumerirea iniţială în legătură cu faptul că numele şi biografia mea sînt invocate ca argument contra „opţiunii Constantinescu" s-a topit brusc.

„Catedra" Măgureanu. Cînd scrie că Emil Constantinescu ar fi creat, cu ajutorul meu, o catedră la Universitatea din Bucureşti pentru Virgil Măgureanu, d-l Goma dramatizează o informaţie eronată. Orice concurs universitar comportă patru etape: crearea postului, publicarea lui, concursul şi validarea acestuia. Consiliul Facultăţii interesate decide prin vot crearea şi publicarea postului; acelaşi consiliu propune comisia de concurs. Oricine are calificările necesare poate concura. Concluziile comisiei de concurs sînt validate prin vot de Consiliul facultăţii, apoi de Senatul Universităţii în plen şi, în fine, cînd e vorba de conferenţiari şi profesori, de Comisia Naţională de Atestare a Titlurilor Universitare. Virgil Măgureanu a candidat, anul trecut, la un post de **conferenţiar** la Facultatea de Sociologie, Pedagogie şi Psihologie (decan – prof. dr. Dan Potolea, prodecan – prof. dr. Ilie Bădescu); comisia de concurs, formată din specialişti ai domeniului (profesorii Ion Mihăilescu, Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu), ca şi Consiliul Facultăţii au ajuns în unanimitate la concluzia asupra deplinei îndreptăţiri ştiinţifice şi profesionale a candidatului pentru ocuparea acestui post şi au argumentat abundent această concluzie în şedinţa Senatului. Acesta a decis cu majoritate de voturi să atribuie postul d-lui Măgureanu. De ce responsabilitatea acestei decizii majoritare ar trebui să fie purtată anume de decanul de atunci al Facultăţii de Istorie şi de rectorul Universităţii personal nu-mi este clar deloc.

Universitatea este o instituţie definită prin regulile ei; ori o respectăm cu toate riscurile, ori urmăm exemplul înaintaşilor şi ignorăm aceste reguli atunci cînd rezultatul lor nu ne convine. Eliminarea arbitrarului din concursuri – prin formularea unor exigenţe cuantificabile de excelenţă, prin limitarea instanţelor de decizie personală în favoarea votului majoritar al organismelor colective – are un preţ: cînd pui în centrul argumentaţiei performanţa profesională şi concluziile comisiilor de specialişti îţi asumi riscul ca alte criterii – cele politice înainte de toate – să fie minimalizate, dacă nu chiar scoase din discuţie. Eu personal am încercat să conving Senatul Universităţii încă în 1990 să ceară demnitarilor să se abţină de la a concura pe durata exercitării funcţiei, pentru a evita suspiciunile inerente unui concurs de pe poziţii de forţă; propunerea mea – reiterată şi cu priliejul elaborării Cartei Universităţii – nu a întrunit asentimentul majorităţii membrilor Senatului, aşa că asemenea suspiciuni se vor isca mereu. Chiar şi aşa, ştie cam toată lumea că un rector sau un decan nu are un rol singular în crearea unor catedre, de vreme ce nu-mi aduc aminte ca Emil Constantinescu să fi fost lăudat vreodată pentru a fi „creat o catedră" pentru Alexandru Surdu, pentru Gabriel Liiceanu sau pentru Andrei Pleşu, ori că decanului Facultăţii de Istorie i s-ar fi atribuit vreun merit în crearea catedrei lui Dinu C. Giurescu, a lui Andrei Pippidi, a lui Alexandru Vulpe – şi exemplele ar putea continua.

Dosarul de cadre. Constructul intelectual care face şi mai dezagreabilă eroarea d-lui Goma este subtextul nu întîmplător, Zoe Petre, fiica... etc. **Aha**-ul ăsta mi-e atît de familiar din tinereţe, încît abia dacă îmi vine să-l aud. Totuşi: încă la Argos, în secolul al VII-lea î.H., o lege interzicea judecarea unei familii pentru fapta unuia dintre membrii ei. Asta în genere; în cazul particular al tatălui meu, Emil Condurachi, am reflectat îndelung şi, fără a-l exonera pe el, cum nu mă exonerez nici pe mine, de responsabilităţile pe care le împărţim fiecare cu generaţia lui, ştiu că, spre deosebire de alţii, tatăl meu a devenit destul de repede conştient şi îndurerat el însuşi de acestea. Ştiu că nu şi-a iertat niciodată, chiar dacă nu a spus-o public, asocierea cu un regim represiv şi distrugător; fără gesturi spectaculoase, pe care firea lui nu i le îngăduia, a încercat să răscumpere, pe cît era omeneşte posibil, prin însumarea fragmentelor de bine particular, răul general la care consimţise. Această strădanie cotidiană are demnitatea ei. D-l Goma **are dreptul**, cu titlu personal, să nu ierte pe nimeni dintre cei care nu s-au asociat demersului său protestatar; nu cred că **are dreptate** să împartă societatea românească cu atîta neclintită certitudine în „comunişti" şi „anticomunişti"; singurii care au operat cu succes această diviziune au fost activiştii de partid, în frunte cu acela dintre ei care a reuşit, exact cu acest argument, să cîştige cursa electorală – Ion Iliescu. Mi s-a spus că şi el s-ar fi mirat aflînd că „fiica lui Condurachi" e în echipa de campanie a lui Constantinescu: *les extrèmes se touchent*.

Real *vs* virtual. Oricare dintre noi e liber să aibă simpatii pentru un candidat sau altul (d-l Goma nu pare a avea prea multă pentru nici unul, ceea ce iarăşi e dreptul său). O decizie politică nu se poate însă întemeia pe afecte, cum nu se poate întemeia nici pe virtualităţi: poate că, într-o altă înlănţuire de întîmplări şi fapte, d-l Goma ar fi avut o şansă electorală mai pe măsura legitimităţii sale de autentic opozant, poate opţiunea distinşilor lui sfătuitori pentru d-l Manolescu ar fi putut fi validă. Indiferent cine a avut iniţial ideea de a-l susţine pe Emil Constantinescu (personal, continuu să consider, în afara oricărei porniri idolatre, că susţinerea regretatului Corneliu Coposu e departe de a afecta prestigiul unui candidat), prin scrutinul din 1992, domnia sa a devenit singurul lider al Opoziţiei creditat personal de aproape 5 milioane de cetăţeni, ceea ce îi conferă, obiectiv, un statut aparte şi o şansă electorală aparte. Cine refuză această realitate politică refuză politica însăşi.

Schimbul de scrisori se încheie cu replica ambasadorului **Moses**, din 13 martie '96: *„(...) banii Guvernului SUA au fost folosiţi de IRI pentru a-i ajuta pe oponenţii politici ai PDSR să-l înfrîngă în apropiatele alegeri. (...) Sincer vorbind, dacă «a echilibra cîmpul politic» înseamnă să te opui partidului de Guvernămînt ales, este un eufemism al politicii partizane şi o îndepărtare izbitoare de la noţiunea de non-interferenţă a Guvernului USA în afacerile de politică internă ale unei ţări prietene. (...) Asistenţa financiară a Guvernului Statelor Unite, acordată doar partidelor de opoziţie pentru apropiatele alegeri va submina acel segment al conducerii PDSR pro-vestic şi pro-reforme, care este responsabil de repoziţionarea României, ca un prieten apropiat şi suporter al Statelor Unite"*.

Ca urmare a retragerii IRI din România în urma precizărilor ambasadorului **Alfred Moses**, trei membri republicani ai Congresului SUA, **Frank R. Wolf, David B. Funderburk** şi **Christopher Smith**, îi adresează, în **29 martie '96**, o scrisoare secretarului de stat american, **Warren Christopher**:

„Domnule secretar de stat,

Am înţeles că în urma instrucţiunilor date de ambasadorul SUA în România, Alfred Moses, Institutul Republican Internaţional a fost obligat să suspende programul finanţat de USAID de asistenţă pentru organizaţiile partidelor politice democratice din această ţară. Această ştire, împreună cu aparentele motivaţii pe care se bazează decizia ambasadorului, ne îngrijorează. Am aprecia dacă ne-aţi încunoştiinţa dacă această situaţie reflectă priorităţile Departamentului (de Stat n.n.) *special pentru România, şi pentru proiectele de formare a democraţiei în general. (...) Se pare că decizia ambasadorului Moses reflectă opinia potrivit căreia programul IRI a prejudiciat actuala coaliţie de Guvernămînt a României şi, ca atare, constituie o folosire improprie a fondurilor Guvernamentale ale SUA, şi, prin implicare, a diplomaţiei americane. Nu sîntem de acord, în fapt şi în principiu, cu acest lucru. (...) IRI şi-a concentrat programul de asistenţă asupra partidelor istorice care au reapărut după căderea comunismului şi care formează acum opoziţia politică din România. Obiectivul IRI a fost să ajute aceste partide, care au fost desfiinţate şi scoase în afara legii de comunişti, să se refacă pentru a lărgi şi întări spectrul politic şi de a egaliza terenul de confruntare politică. Actualul partid de Guvernămînt, Partidul Democraţiei Sociale din România (PDSR) are la dispoziţie resursele organizatorice şi financiare ale Guvernului şi posibilitatea reală de-a forma conţinutul presei pe plan naţional. Domnule Secretar de Stat, dacă înţelegerea noastră asupra situaţiei actuale este corectă – şi, într-adevăr, IRI şi-a încetat programul din România finaţat de USAID –, Statele Unite pierd o importantă posibilitate de-a întări fundamentarea unei democraţii reale şi de durată în această ţară. Sperăm că veţi lua în considerare reexaminarea acestei chestiuni şi aşteptăm răspunsul dv".*

• Cotidianul **Ziua** de luni, 16 septembrie, consemnează un răspuns al Biroului de presă al Ambasadei SUA: *„În prezent, d-l ambasador nu se află în România". (...) Politica imparţială şi nepartizană pe care SUA o aplică în chestiunile politice interne ale României este clar demonstrată în toate scrisorile publicate de dv. (...). Noi, la Ambasada Americii, lucrăm îndeaproape cu toate partidele politice de centru pro-guvernamntale şi anti-guvernamentale. (...) Politica Guvernului SUA nu favorizează unul dintre aceste partide în defavoarea altuia".*

RODICA PALADE

CRONICĂ DE CARTE

SORIN ANTOHI

Un spirit critic în cultura română

ADRIAN MARINO, *Politică și cultură. Pentru o nouă cultură română*, Iași, Polirom, 1996, 370 pp.

Portretul unui spirit critic

Pe 5 septembrie, Adrian Marino a împlinit 75 de ani. A publicat peste douăzeci de cărți – unele traduse ori scrise direct în engleză, franceză, germană, italiană, maghiară, japoneză – și cîteva mii de studii și articole, în volume colective și periodice –, de la jurnale savante la ziare de partid. Majoritatea cărților sînt lucrări foarte tehnice de istorie literară, istoria ideilor literare și teoria literaturii, dar printre rîndurile lor adesea aride răzbate patosul unui ideolog luminist, exigent și cosmopolit, partizan declarat al valorilor occidentale. D-l Marino e un proeuropean ardent, dar nu renunță la un anume orgoliu al bastinei, bine temperat, menținut exact în doza care trebuie să susțină o identitate sănătoasă: vrea să fie european în Carpați; așa cum știm din cartea sa imediat anterioară (*Pentru Europa. Integrarea României. Aspecte ideologice și culturale*, Iași, Polirom, 1995), el evadează din strînsoarea semiperiferiei noastre prin teoria și practica standardelor subîntinse de „ideea europeană"; înțelege că de-provincializarea nu se încheie cu „intrarea în Europa", ci cu ieșirea din ea în direcția unui globalism intercultural, anticanonic, policentric și dialogic; în sfîrșit, privilegiază acțiunea în raport cu visarea bovarică și „cîștigurile secundare" (Goffman) ale marginalului.

Ajuns la senectute, Adrian Marino e la fel de activ ca totdeauna: pe lîngă cartea pe care o discut aici, îngrijește o antologie de „texte proeuropene" la Craiova; așteaptă apariția, la Editura Dacia, a unui nou volum din *Biografia ideii de literatură* (primul volum al sintezei a apărut de curînd într-o versiune engleză, la State University of New York Press); e prezent la reuniuni savante, în publicistică, în emisiuni televizate. Și face proiecte. Între ele – sper să nu trădez un secret –, un imens volum de memorialistică, un fel de autobiografie intelectuală cu mare atenție pentru contextul public. Mă aștept să fie ceva scandalos, fiindcă în lunga noastră corespondență și în frecventele noastre conversații, începute în 1985 cu proiectul ratat de a face din mine bursierul „său" Herder, am avut prilejul să observ că toate calitățile de subiectivitate și expresivitate pe care d-l Marino le refulează în opera sa științifică se revarsă în toate celelalte genuri pe care le practică, începînd cu scrisorile sale (care ar merita adunate în volum).

Altminteri, atît în stenicul Marino de azi, numai zîmbete (adesea ironice, uneori sarcastice), amenitate și discretă eleganță sportivă de *gentleman scholar*, cu antenă TV de satelit și perfectă înzestrare pentru viața mondenă pe care o vituperează, a „petrecut" 16 (șaisprezece) ani în închisoare și domiciliu obligatoriu (Bărăgan), în timp ce – pentru a da un singur exemplu – G. Călinescu, al cărui asistent era... Iar lungul șir de cărți ale acestui polihistor a început abia în 1965, pe cînd fosta speranță a studiilor literare împlinea 44 de ani. Ieșeanul mutat la Cluj avea să rămînă liber-profesionist, dar avea să încerce mereu să-și instituționalizeze preocupările: cariera excelentelor *Cahiers roumains d'études littéraires* este o frumoasă probă a succesului acestei marginalități active.

Noua cultură română: autori, cititori și instituții

Gheorghe Crăciun observa de curînd, în revista *Vatra*, că ar fi nevoie de un nou dicționar de autori români, pentru a face dreptate acelora care nu pot fi reținuți în lucrările de gen dedicate literaturii. E un semnal al schimbării de paradigmă produse în cultura noastră după 1989: literatura și studiile literare nu mai sînt discursurile hegemonice ale vieții intelectuale, iar genul pînă de curînd eminamente literar al eseului a explodat în domenii mai specializate, de la filozofie la istoria ideilor, de la sociologie la politologie. „Reciclările", anunțate de preocupări anterioare sau inspirate de noua conjunctură, precum și cîteva debuturi strălucite, au afectat destul de mult ierarhiile simbolice autohtone, dominate de literați și de cei care, venind din alte domenii, acceptau logica, retorica și ethosul cîmpului literar – e cazul „Școlii de la Păltiniș".

Deocamdată, totuși, avem de-a face cu *blurred genres* (Clifford Geertz), fiindcă publicul și cadrul instituțional nu țin pasul cu noua producție culturală. Cititorul superior (ceilalți au coborît unde le era dintotdeauna locul, la *Trivialliteratur* și *soap-operas*), universal curios și cu ambiția unei *Bildung* exhaustive, continuă să alerge cu sufletul la gură din tarabă în librărie, vrînd să știe, goethean, totul (singura sa frînă, „obiectivă" și frustrantă, e calicia: se publică prea mult pentru subțirea pungă a românului, iar bibliotecile sînt în paragină); iar această isterie inevitabilă a cititorului autodidact, bulimic și încă strivit de așteptările normative ale unui cîmp cultural fosil, bine conservat de ghețurile comuniste, pare a fi mîngîiată doar de cîțiva autori cu veleități enciclopedice și/sau discursuri apodictice despre cvasitotalitatea subiectelor conceptibile, de la Parmenide la Iliescu. Dacă e să găsim un punct comun al noii producții culturale, acesta este desigur vivisecția identității colective, semn că publicul nostru, pentru care psihanaliza e inaccesibilă, iar introspecția e neobișnuită, își poate oferi compensația mai modestă a frămîntărilor metafizice în *talk shows* și gazete. În ce-i privește pe autori, fascinația publicului pentru abstracțiunile *ad usum delphini* e cu două tăișuri: vestea bună e că poți deveni un idol (*idola tribus*, desigur; dar și VIP); vestea proastă e că intri în gura veninoasă a națiunii, ești forțat să-ți abandonezi programul intelectual pentru a-ți potoli fanii și ajungi într-un profund impas de comunicare. Mărirea și decăderea lui H.-R. Patapievici ne arată că nici figurile cu adevărat excepționale nu scapă nevătămate din determinările vieții noastre intelectuale, mai ales atunci cînd încep să vorbească într-adevăr pe înțelesul vulgului, cînd forțează cel mai primitiv protocol de comunicare (de exemplu, distincția eu scriptural – eu empiric) și își idealizează receptorul, servindu-i o supradoză de luciditate. Tirania postmodernă a mediilor electronice duce la situația paradoxală în care intelectualii de vîrf sînt reduși la tematica și altitudinea jurnaliștilor; la rîndul lor, aceștia din urmă se legitimează pervers prin gustul și nivelul marelui public – intuit, nu studiat –, pe care îl curtează exact în măsura în care îl disprețuiesc. Sistemul, circular și tautologic, nu admite decît deplasarea în pluton, împreună cu lentul spirit colectiv, operînd așadar o cenzură insidioasă, ipocrită și nivelatoare. Inutil să insist: ierarhiile mediatice nu coincid în mod automat cu cele academice.

Cadrul instituțional, la rîndu-i, e încă asemănător cu cel de dinainte de 1989 – hiperbirocratizat dar aleatoriu, arhaic sub mofturile „europene", pauper și ostil, suprapopulat cu mediocri

ADRIAN MARINO

–, iar pieţele profesionale sînt încă precare: poți face o frumoasă carieră pe baza tupeului și a ignoranței celorlalți, după cum poți aștepta zadarnic recunoașterea performanțelor indenegabile. Cu excepții aproximative, doar spațiile instituționale alternative – de tipul celor finanțate de Fundația Soros ori din alte surse externe – prosperă, de la birotică la producția științifică. Din păcate, Colegiul Noua Europă – pentru a da un singur exemplu – nu e o provocare pentru universitățile de stat (în cele particulare nu există deocamdată resurse umane pentru producție culturală de vîrf: cei mai buni profesori de acolo au „norma de bază" în instituții de stat), ci o mică oază terapeutică: bursele ajută pe cîțiva merituoși să subziste ori (mai nou) să se readapteze la întoarcerea din străinătate, conferințele cu participare internațională îi reîncarcă pe localnici cu energia supraviețuirii pînă la proximul stagiu extern. Marea problemă este că mediocrii, de departe mai numeroși, par să fi reușit completa relativizare a criteriilor obiective de evaluare: dacă sînt monogloți și ignari, nu-i nimic, au și ei unde publica, au discipolii și publicul lor; dacă aproximează vreo limbă străină și au ceva cunoștințe profesionale, îi trimite statul în delegație, ori „prind" vreun stagiu occidental în care își pot găsi „omologi" aproape la fel de nuli (dacă nu, nu au decît să inventeze izbînzi neverificabile, pentru neamuri și colegii mai puțin norocoși). Așa cum majoritatea își impune pînă la urmă bîlbîiala ca normă lingvistică, ea tinde să controleze canoanele disciplinelor academice, nesocotind pur și simplu pe rarii excentrici, buni doar pentru Occident. În tot acest timp, Occidentul intelectual și, tot mai evident, cîteva țări vecine își văd de treabă. Noi ne îmbătăm cu apă rece: protocronismul, elevii cîștigători de olimpiade, rarii români ce reușesc în emigrație etc.

Semnele schimbării

Potrivit ultimei cărți a lui Adrian Marino, ceva (totuși!) se mișcă. E adevărat, cultura română actuală e în continuare prea literară (p. 301), dar au apărut și autori – mai mult sau mai puțin tineri – care abordează chestiuni ideologice, sociologice, politice și culturale într-o manieră nouă, deopotrivă provocatoare, decomplexată și inteligentă. Crezînd că astăzi avem nevoie de o *„carte fundamental critică față de trecut, profund implicată în realitatea imediată și energic proiectată spre viitor"* (p. 5), d-l Marino o și scrie, adunînd în volum o parte a publicisticii sale superioare din perioada 1990–1995 (cu un adaos de cîteva texte din anii '80 care ocoliseră cenzura, fiind tipărite sau radiodifuzate în străinătate) și montînd aceste piese de o remarcabilă unitate ideatică în patru secțiuni tematice, la care mă voi opri foarte pe scurt. Editura ieșeană Polirom, atît de activă în miezul peisajului nostru intelectual, a început chiar cu o carte de Adrian Marino (potrivit autorului, întîlnirea cu editorul său, Silviu Lupescu, este un alt exemplu pentru acel *genius loci* tenace al capitalei moldovene) și face foarte bine că persistă, cu atît mai mult cu cît și forma volumelor pe care le scoate este impecabilă.

Trebuie să admit, înainte de a prezenta conținutul cărții: am avut întotdeauna impresia că Adrian Marino admiră și practică *„ideile clare și distincte"*: stilul său e direct, lipsit de prețiozități superflue. E scrisul unui ideolog luminist cu nostalgia clasicismului și patos romantic. Pe de altă parte, autorul a avut grijă să includă note și trimiteri, o prefață, sintetice „argumente" introductive în materia fiecăreia dintre secțiuni și un lung subcapitol inedit („Pentru o nouă cultură română", pp. 300–349), prezentat drept „manifest" și „temă de reflecție". Nu încap dubii cu privire la judecățile și tezele unei asemenea lucrări.

Primele două secțiuni – „Rezistență și cultură" (pp. 11–74) și „Între conformism și libertate" (pp. 75–118) – abordează veritabila *hybris* a supraviețuitorilor unor regimuri politice antidemocratice: *„dilemele fundamentale ale epocii"* (p. 76), sfîșierea între extremele colaboraționismului și opoziției. D-l Marino știe despre ce vorbește, fiindcă a parcurs cam toate etapele (sau tipurile-ideale, sau „fiziologia") pe care le sistematizează, de la opoziția intelectuală radicală (și deci consubstanțială cu opoziția politică) pînă la rezistența pasivă. Chestiunea arbitrajului în cazuistica și metadiscursul „rezistenței prin cultură" e desigur spinoasă, așa cum reiese și dintr-un pasaj ce concentrează perspectiva cărții: *„O «rea conștiință» a (pseudo) «colaborării» și o «falsă conștiință» a (pseudo) «rezistenței» caracterizează acest climat moral, una din rănile interioare cele mai profunde și mai grave pe care ni le-a produs regimul totalitar. Cum putem s-o vindecăm? Nu există, încă, o adevărată soluție. Ambiguitatea este profundă și momentan irezolvabilă. O adevărată* coincidentia oppositorum" (p. 115). Sînt puțin înclinat să magnific anumite experiențe în

1996

cel mai bun caz ambigue, generatoare prin fraudă ale imaginii unei disidenţe masive a cărei maximă subversiune era tocmai Opera, ea însăşi discutabilă valoric şi dubioasă ideologic, adesea folosită ca alibi al demisiei morale. E un subiect tipic al perioadei de imediat după 1989, discutat superficial în ţară (cartea doamnei Katherine Verdery care analiza obiectiv politica culturală sub Ceauşescu a fost simptomatic de „discret" primită la noi), iar d-l Marino aduce utile şi judicioase exemple: accentul pe „rezistenţa culturală" sub Ceauşescu, scrie autorul pe bună dreptate, nu trebuie să diminueze interesul şi însemnătatea tragicei experienţe făcute de intelectualii formaţi înainte de 1947; cărţile semnate de Bujor Nedelcovici, Dumitru Ţepeneag şi Constantin Dumitrescu; „cazul" Noica etc. În toate aceste articole (ce alcătuiesc aproximativ o treime din noul volum), d-l Marino îşi asumă o misiune documentară şi de analiză preliminară, nu fără cîteva sugestii *pro domo*, parcă inspirate de o neîncredere funciară în memoria colectivă.

A treia secţiune – „O nouă cultură politică", pp. 119–196 – grupează mai multe note de lectură pe marginea unor cărţi şi periodice apărute sau recuperabile şi la noi după 1989. Cărţi de Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Doina Cornea, Octavian Paler, Adrian Dinu Rachieru şi Alina Mungiu sînt privite mai în detaliu, uneori pînă la portretul autorului; publicaţii ca *„22"*, suplimentul *Litere, Arte & Idei*, *Dilema*, *Sfera politicii*, *Polis*, *Românul liber*, precum şi alte cîteva, sînt semnalate ca instanţe ale unui nou stil intelectual românesc, numit „politologie". Această din urmă etichetă e una expeditivă, şi nu numai fiindcă Matei Călinescu şi Virgil Nemoianu scriu teorie literară şi istoria ideilor (e drept, cu deschidere spre politic), iar Octavian Paler scrie parabole şi meditaţii etico-estetice. Dar, lucru şi mai evident în secţiunea a patra şi ultima – „Pentru o nouă cultură română", pp. 197–349 –, e destul de greu să alături autori atît de diferiţi ca Dan Pavel şi H.-R. Patapievici, Vladimir Tismăneanu şi Alina Mungiu, Varujan Vosganian şi Gabriel Andreescu, Andrei Pleşu şi Stelian Tănase, Andrei Cornea *et j'en passe*.

Lista merită puţin comentată. Potrivit d-lui Marino, *„cea mai originală şi creatoare contribuţie a culturii române de după 1989 este incipienta politologie românească"* (p. 159), cultura română se găseşte permanent într-o criză de structură (p. 198), a atins contraperformanţe grotești în partea sa oficioasă (pp. 256–279), are vitală nevoie de formule alternative (pp. 280–299) şi drastice revizuirii (300–301). Oricum i-am numi, autorii din listă şi alţii ca ei reprezintă schimbarea; din fericire, deşi încă nu au atins masa critică, nu sînt puţini. De aici se porneşte mai departe, fiindcă profunda criză endemică a culturii noastre comportă soluţii: polemizînd cu un articol celebru al regretatului Ioan Petru Culianu („Cultura română", scris în 1982, publicat abia în 1991), Adrian Marino ne comunică un mesaj optimist. Critic, exigent, dar încrezător în capacităţile regenerative ale culturii noastre.

Cine ştie? Marea sfidare pentru România deceniilor următoare este tocmai dezvoltarea foarte mare a unor discursuri şi instituţii alternative: dacă instituţiile statului nu vor fi schimbate din temelii, toată această efervescenţă alternativă nu va produce în termen lung decît frustrare, alienare, radicalism ideologic şi *brain drain*. Speranţele prudente ale d-lui Marino ar scădea şi mai mult după o analiză a sistemului educativ naţional, de la grădiniţă la doctorat, de la *curricula* şi manuale pînă la dotări şi lefuri: alternativa culturală pe care distinsul cărturar o salută (a aşteptat-o mult, a aşteptat-o activ) seamănă încă prea mult cu „olimpicii". Oricum, nici programul schimbării culturii înalte – energic, dar cîtuşi de puţin prezumţios, schiţat în ultimul subcapitol – nu este chiar propunerea unui naiv: d-l Marino cere nici mai mult nici mai puţin decît trecerea de la colectivismul fără vocaţia efortului comun la individualismul solidar; spirit critic (genealogia spirituală a autorului îi include pe Ibrăileanu şi pe Eugen Lovinescu); o cultură citadină, europeană, decomplexată, descentralizată, cu o solidă secţiune mediană (echivalentul clasei de mijloc din structura socială); proiecte mari, opere solide, *follow-up*. Pe scurt: enciclopedie, nu poezie; sinteză, nu foileton.

De mai multe decenii, Adrian Marino lucrează exact în acest mod, astfel încît manifestul său e credibil. Nu ne rămîne decît să-i aşteptăm pe emuli.

Cine va cîştiga alegerile?

(Urmare din pagina 16)

tuaţia în care el va da dovadă de aceleaşi calităţi tactice care ne-au uimit în ascensiunea sa către preşedinţia Consiliului de Miniştri şi a partidului. Dacă se va întîmpla să fie la fel de eficient şi pe plan extern, el va putea, probabil, nu numai să ne salveze de o restrîngere a frontierelor, dar şi să se afirme ca un lider naţional important într-o perioadă critică. Totuşi, pentru aceasta ar avea nevoie de o majoritate puternică.

Asta nu înseamnă deloc că modernizarea nu este „înţeleasă" ca mesaj politic sau ca rezultat pozitiv al unei gestiuni curente. Din contră! Propagandiştii săi sînt intelectuali serioşi, care semnează în marile jurnale de duminică, prezentînd lucrurile cele mai absurde ca fiind cele mai evidente cu o forţă de persuasiune extraordinară, obligînd aproape restul sistemului să se justifice pentru că nu este şi el, la rîndul lui, destul de modern. Astfel, primul-ministru se afirmă ca propagandist de excepţie, unul din rarii propagandişti ai Greciei de după cel de-al doilea război în stare să producă ideologie şi unul dintre rarii, în orice caz singurul la această dată, în măsură să gereze politic o ideologie oarecare.

Înseamnă modernizarea sfîrşitul „liderilor?

Simitis a reuşit, în lungul său drum de luptă ideolgică, să schimbe componentele fundamentale ale jocului politic, întrucît a reuşit să „adopte" un partid orfan (despre care fondatorul său predicase că nu poate fi nici fărîmiţat, nici moştenit, nici dat) şi să arunce în uitare trecutul. Simitis a reuşit el însuşi să devină PASOK. Este un lucru fundamental, căci această reuşită asigură continuitatea unui grup de interese organizat care era cît pe ce să se piardă după o traiectorie luminoasă de 22 de ani. Fără o diferenţă substanţială de voturi, dar cu o diferenţă de confort a sediilor notorie, cît o permite legea electorală, Simitis are mai multe şanse să cîştige alegerile decît Evert, **deşi în politică nu se întîlnesc surprize.**

La urma urmelor, mai mult decît altceva, modernizarea înseamnă reîntoarcerea la liderii de talie, reabilitarea acestora ca posibilităţi de decizie importante (juste sau eronate, viitorul va decide), spre marea surpriză a celor care şi-au imaginat cu totul altceva. Dar s-a întîmplat vreodată altfel cînd a fost vorba de exerciţiul unei adevărate puteri?

Traducere din limba franceză de IULIAN ANGHEL

Leipzig – Tîrgul Nou

La 12 martie anul acesta, a avut loc inaugurarea oficială a Noului Tîrg, la care au participat personalităţi de prim rang, în frunte cu preşedintele federal, Roman Herzog.

Leipzig, avînd o tradiţie de peste 800 de ani de oraş al tîrgurilor şi al comerţului, se mîndreşte cu noua sa investiţie pentru viitor, cea mai mare din noile landuri federale, care este întruchipată de Tîrgul Nou.

Vechiul tîrg, construit în 1920, se situa, la acea vreme, cu mult în afara oraşului, iar mai tîrziu, cînd oraşul s-a extins, se afla la mică distanţă de centru. În momentul cînd strălucirea de tîrg-model a fostei RGD a dispărut, şi oamenii şi-au dat seama de starea mizerabilă în care se afla totul, astfel că, în 1991 a fost luată decizia construirii unui nou tîrg.

În urma unui concurs organizat de Societatea de Tîrguri, la care au participat 15 arhitecţi, au început lucrările de construcţie conform proiectului semnat de cîştigătorii concursului, von Gerkan, Marg şi partenerii, din Hamburg. Pasiunea, voinţa şi ambiţia economică extraordinare au făcut posibil un *„inimaginabil tur de forţă în numai 5 ani"*, în care a fost construită o adevărată operă arhitecturală, armonic amplasată în peisaj.

Noul Tîrg, ce se întinde pe o suprafaţă de aproximativ 100 de hectare în nordul oraşului, este un complex imens, format din 5 hale expoziţionale, un centru pentru congrese şi o clădire a administraţiei, situate împrejurul unei hale de sticlă. Hala centrală de sticlă, care este punctul de atracţie al Tîrgului, pare a avea un singur scop: delectarea ochilor vizitatorilor. Acest spaţiu este pur şi simplu lux, fascinaţia ei propriu-zisă datorîndu-se atît încăperii lungi şi înalte, acoperită doar cu sticlă, cît şi construcţiei ingenioase.

La construirea halelor s-a avut în vedere nu numai asigurarea unei suprafeţe suficiente expozanţilor, ci şi „realizarea tehnică". Cele patru hale standard, precum şi hala polivalentă, mai înaltă decît celelalte, sînt în primul rînd „construcţii tehnice", variabile în interior şi uşor accesibile din exterior.

Alte două clădiri au fiecare propria trăsătură impunătoare: centrul destinat congreselor este un mare foaier, de o eleganţă discretă, cu trepte sub formă de pătrat şi tavan de sticlă prin care pot fi văzuţi norii care trec pe cer. Clădirea administraţiei este străbătută de o galerie lungă şi înaltă, avînd ca acoperiş o boltă de sticlă ce adăposteşte două turnuri deschise, cu trepte şi eucalipţi.

Întreg acest complex a fost realizat în foarte strînsă legătură cu peisajul. Amenajarea lui, asemănătoare unui parc, a fost realizată de arhitecţii peisagişti Wehberg, Eppinger şi Schmidtke, din Hamburg. Proiectul lor s-a materializat printr-un canal de aproape doi kilometri lungime, a cărui albie străbate Tîrgul în linie dreaptă, mărginită pe ambele laturi de o serie de pieţe şi construcţii şi care se termină în spatele unor parcuri uriaşe. Chiar la începutul ei se află un deal înverzit, de formă ovală, urmat de un iaz lung şi dreptunghiular, din al cărui bazin posterior se înalţă o fîntînă arteziană, după care urmează un parc cu plopi şi stejari în formă de con.

Tîrgul Nou, a cărui deviză este „Tîrg şi mai mult decît atît" (Messe und Mehr), îşi propune să facă faţă concurenţei mari dintre tîrguri. Leipzig nu tîrguri universale prea încărcate vrea să organizeze, ci tîrguri de specialitate şi cu profil cu totul nou.

După revista DEUTSCHLAND (nr. 3, iunie 1996)

ATELIER DESCHIS

De vineri 20 pînă sîmbătă 22 septembrie, zilnic, de la 10 dimineaţa la 8 seara, atelierul artiştilor AmaLia şi Dan Perjovschi este deschis pentru dumneavoastră. Dacă sînteţi îndeajuns de curios, dacă vă interesează cum şi de ce este arta contemporană un exerciţiu de libertate, care este politica culturală naţională şi care sînt şansele de acces la nivel internaţional, cum este viaţa unui artist în est, dacă pur şi simplu doriţi să dialogaţi sau să serviţi o cafea, sînteţi binevenit.
Atelier deschis este un experiment de acces pentru o societate civilă.

SWEET CHILD IN TIME LIQUEUR

Un distilat din pufarin şi dropsuri, produs de Dan Mihălţianu la GDS, Calea Victoriei 120, vineri 20 septembrie, între orele 16–20.
O acţiune pentru Expoziţia Anuală a CSAC, „Experimentalismul în Arta Românească între anii '60–'96"

Cartea care te citeşte — ANTET — Cartea care te citeşte

O incitantă analiză a mesajului politic modern.
O carte de care nici un candidat nu se poate lipsi.
O lucrare pe înţelesul tuturor.

Un studiu inspirat al societăţii contemporane.
O previziune lucidă asupra regimurilor democratice.
O carte a dilemelor secolului XX.

COMUNICAREA POLITICĂ AZI

MELANCOLIA DEMOCRAŢIEI

Str. Miron Costin nr.9A sect.1 Bucureşti Tel.6175332

GEORGE P. MALOUCHOS

Cine va cîştiga alegerile?

Pe 22 septembrie, în Grecia vor avea loc alegeri anticipate. Este o confruntare decisivă, dat fiind că ţara traversează o perioadă critică, atît economică (trebuie satisfăcute cerinţele Maastricht-ului pentru ca Grecia să nu se trezească în afara uniunii monetare europene), dar şi în ce priveşte problemele naţionale, întrucît relaţiile cu Turcia în Egeea, în Tracia şi în Cipru se înrăutăţesc din ce în ce mai mult, într-o asemenea măsură încît nimeni nu mai poate exclude chiar un război între cele două ţări.

Apreciind importanţa pe care Grecia o are pentru echilibrul din Balcani în calitate de singura ţară din zonă care face parte din UE şi NATO, precum şi posibilităţile de colaborare biaterală între România şi Grecia, ţări care au multe elemente comune în tradiţia lor istorică, revista *„22"* inaugurează astăzi colaborarea cu ziaristul grec Georges P. Malouchos, redactor politic şi diplomatic al revistei *Ekonomikos Tachydromos*, cel mai important săptămînal din Grecia, care sărbătoreşte anul acesta 70 de ani de existenţă.

La început, intenţia noastră era ca primele corespondenţe ale lui Georges P. Malouchos să se refere la itinerarul politic şi economic al Greciei după cel de-al doilea război mondial, în ideea de a familiariza cititorii revistei noastre cu acest subiect. Totuşi, proclamarea alegerilor anticipate ne-a determinat să abandonăm programul iniţial, astfel încît colaborarea noastră cu Georges P. Malouchos începe cu un articol al cărui scop este de a explica peisajul politic actual al Greciei şi de a analiza cine şi de ce are cea mai mare şansă de a cîştiga alegerile anticipate din această ţară.

La doar cîteva luni de la moartea fondatorului său, PASOK, partidul socialist pe care Andreas Papandreu l-a creat imediat după dictatura din anii 1967–1974, l-a dezvoltat şi l-a adus foarte rapid la putere, unde se află şi astăzi, va merge pentru prima dată în alegeri fără liderul său istoric. Toată lumea se aştepta ca aceasta să se întîmple într-o zi. Lucrul la care nimeni nu se aştepta vreodată era ca „independenţa" PASOK faţă de fondatorul său să se producă atît de rapid şi în asemenea măsură, încît cea mai elementară menţiune despre opera şi memoria lui Andreas Papandreu să lipsească din pachetul electoral al partidului de guvernămînt. Şi aceasta la numai cîteva luni de la moartea sa şi după enorma emoţie populară care însoţise înmormîntarea liderului PASOK. Nu au trecut decît cîteva luni de cînd PASOK şi Andreas Papandreu erau din punct de vedere politic sinonime – cel puţin în ce priveşte eficacitatea lor electorală.

Dar a venit apoi „modernizarea", cu Kostas Simitis, succesorul lui Andreas Papandreu la şefia partidului şi la direcţia guvernului, omul care a intrat în conflict cu atotputernicul Papandreu mai mult decît oricine altcineva din PASOK. Dar ce înseamnă exact modernizarea? Nimeni în Grecia nu pare a fi înţeles cu exactitate acest principal motto politic al noului prim-ministru. El constituie un element nou al vieţii politice în Grecia, identitatea ideologică a noului guvern.

Modernizare şi politică

Este dificil să „juri" că în timpul celor 8 luni de guvernare Simitis s-a produs o adevărată modernizare a politicii greceşti de la cap la coadă. Din contră. Ceea ce continuă să existe fără dubii este o administraţie publică ce merge de-a-ndărătelea, o paraeconomie înfloritoare, o situaţie neîntrerupt regresivă a Greciei faţă de Turcia. La urma urmelor, lucruri pe care le cunoşteam şi înainte de modernizare, agravate acum de acutizarea contenciosului cu Turcia. Asupra acestor subiecte, ca şi asupra unora particulare, modernizarea nu s-a pronunţat, din păcate, pînă acum.

Dar aceste probleme nu sînt decît o faţă a realităţii politice şi – deşi pare bizar – nu sînt singurele în stare să determine rezultatul. Esenţial este în ce măsură un gest politic este capabil să transpună problemele din sfera realului în sfera politicului, într-un mod favorabil acestuia din urmă. Cealaltă faţă a realităţii este cea a alegătorilor, votul obligatoriu (lucru care slăbeşte în mod evident sistemul nostru democratic) şi partidele politice care şi-l revendică. Iar modernizarea, care nu are prea mare succes în ce priveşte afacerile pe care le gerează, reuşeşte, fără îndoială, perfect la capitolul „alegători". Din prima clipă cînd a ocupat postul de prim-ministru şi în ciuda faptului că a trebuit să facă faţă anumitor probleme cu Turcia (din ce în ce mai numeroase şi mai grave după conflictul din Cipru), Simitis îşi conservă o popularitate foarte ridicată. Pare acum sigur că el va reuşi nu numai să păstreze electoratul partidului său, ci, mai mult, că va reuşi să smulgă o mare parte a voturilor de la centru, nepierzînd decît voturile celor atraşi de micile partide naţionaliste de dreapta şi stînga, ANIXI şi respectiv DIKKI.

La centru-stînga, partidul Coaliţia de Stînga, care număra în rîndurile sale eurocomunişti de genul celor din Italia atunci cînd începuse să cîştige teren, aproape că şi-a pierdut astăzi raţiunea de a exista şi s-a integrat dramatic modernizării. Discursul politic care-i ridica procentajul electoral în ultimii trei ani are o expectativă de aproape 7%, aproape identică cu cea a partidului de guvernămînt. Ce va deveni acum acest 7%? Cît despre stînga pro-sovietică, KKE, ea există încă în Grecia, fără a putea juca însă un rol important.

KOSTAS SIMITIS, primul-ministru al Greciei

În ce priveşte poziţia de centru-dreapta, care va furniza masa decisivă a alegătorilor – ei „pendulînd" de la un partid la altul –, modernizarea are un ascendent enorm:

- „Papa" modernizării, Simitis, îl depăşeşte cu mult în popularitate pe Miltiadis Evert, liderul Noii Democraţii, partid conservator de opoziţie.
- În timp ce PASOK are drept adversar dreapta politică, dreapta are ca adversar PASOK şi pe ea însăşi, întrucît raporturile între fostul şef al Noii Democraţii şi fostul prim-ministru, Konstantin Mitsotakis şi Miltiadis Evert, actualul lider, sînt atît de încordate, încît pare că alianţa lor în viitoarele alegeri nu poate fi decît formală.
- Mai mult, prima reacţie pe care a avut-o Opoziţia după proclamarea alegerilor anticipate se va întoarce, probabil, împotriva ei: după ce, timp de aproximativ doi ani, la cea mai neînsemnată ocazie ea cerea alegeri anticipate, cînd în sfîrşit guvernul le-a proclamat, s-a apucat să-l denunţe.
- Şi chiar dacă consilierii şefului Noii Democraţii şi-au dat seama de prima lor greşeală, nu şi-au dat seama de o a doua – care va fi poate decisivă. Ei nu se adresează corpului electoral decît în mod negativ. Nu fac decît să spună cît de rău este PASOK, cît de mincinos este cînd pretinde că s-a schimbat. Procedînd astfel, nu numai că subestimează inteligenţa oamenilor prin insistenţa de a le aminti cît de înclinaţi sînt spre a fi păcăliţi, dar nu le oferă în schimb nici o soluţie.
- Acest lucru nu este lipsit de logică. Noul lider al Noii Democraţii nu a învocat deloc în timpul acestor ultimi trei ani opera ultimului guvern al său. Din contră. Asta cu atît mai mult cu cît voia să aibă un alibi pentru a se fi opus fostului lider al partidului pînă la alegerile din '93, pe care l-a înlocuit după ce guvernul lui Mitsotakis a fost înfrînt de Andreas Papandreu şi de PASOK.
- Simitis, liderul PASOK, promotorul modernizării (care, spre deosebire de Evert, liderul Noii Democraţii, aproape că nu se ocupă de adversarul său), pune mai puţin accentul pe ceea ce s-a făcut (spre cinstea sa, de vreme ce nu a făcut nimic) şi mai mult pe ceea ce se va face. Aşadar, Simitis, care beneficiase deja de „favorurile" lui Andreas Papandreu, care în culmea puterii sale hotărîse să şi-l socotească adversar, s-a dovedit deja a fi cel mai bun elev al acestui maestru savant. A învăţat să promită – eventual lucruri cu totul diferite de cele pe care le promitea mentorul său, dar, în orice caz, a învăţat să promită. Aceasta este o parte importantă a superiorităţii sale politice faţă de Evert. În loc să apară drept „soluţia sigură" care va aduce dezvoltarea şi calmul în relaţiile internaţionale, Miltiadis Evert, liderul Noii Democraţii, ţine în mod tardiv un discurs războinic, cînd vine vorba de treburile naţionale vorbeşte de trădători şi face gherilă în mass-media. Dar lucrul cel mai impresionant este că Noua Democraţie n-a reuşit încă să speculeze în favoarea sa ultima trecere a lui Simitis pe la Ministerul Industriilor, trecere care nu a fost nici reuşită şi nici modernistă, de vreme ce în timpul acesteia şantierele navale greceşti au fost sacrificate, din raţiuni de clientelă politică sau altele de acest fel, ignorîndu-se gravele consecinţe economice ce decurg de aici.

Modernizarea, mass-media şi străinii

Se descoperă puţin cîte puţin că modernizarea nu înseamnă, la urma urmelor, decît posibilitatea (fără a face aproape nici o schimbare) de a convinge că ai schimbat totul pentru că ţi-ai schimbat mentalitatea. Iar relaţiile noului PASOK cu mass-media demonstrează în ce măsură este importantă această mentalitate, în ce măsură încrederea electorilor în această schimbare este importantă. Simitis a inaugurat fără prea multe vorbe şi fără declaraţii pompoase o nouă eră în relaţiile dintre puterea executivă şi mass-media. În particular, el este cel care a găsit de cuviinţă să-şi asume iniţiative şi decizii politice de anvergură, fără să se sprijine pe mass-media, cum proceda predecesorul său, şi fără să le anunţe în prealabil, cum par a pretinde relaţiile publice. Din contră. Simitis a ignorat sistematic (din frică sau din intenţie, nu are importanţă), deşi cu multă politeţe, mass-media în timpul celor mai importante momente ale guvernării sale, dînd astfel de înţeles că modernizarea înseamnă sfîrşitul arbitrarului şi atotputerniciei televiziunii. Astfel s-a întîmplat atunci cînd a fost vorba de gherila din sînul partidului, de criza cu Turcia din insula Ymia, de întîlnirea Tudjman-Miloşevici la Vuliagmeni, marele său succes.

Să adăugăm cîteva reflecţii despre relaţiile lui Simitis cu „mai marii" lumii: suportul internaţional prin care şi-a asigurat recunoaşterea în categoria liderilor nu poate fi nici subestimat, nici interpretat prea uşor. Chiar şi pentru cei care cu uşurinţă, şi deci de o manieră arbitrară, „decid" că primul-ministru grec s-a lăsat manipulat de americani, germani sau oricine altcineva, este greu de găsit o interpretare care să explice coincidenţa interesului pozitiv al tuturor părţilor (aflate, de altfel, în „conflict") faţă de el. Imaginea idilică a Greciei – de centru politic al Balcanilor –, pe care Simitis a reuşit să o consacre pe plan internaţional o dată cu întîlnirea de la Vuliagmeni (fără a fi dat ochii cu Tudjman şi Miloşevici înainte de aceasta), este creată şi susţinută de presa internaţională în unanimitate. Poate însemna acest lucru doar angajamente şi iar angajamente? Poate că da, poate că nu. Dar dacă astfel de angajamente există, drumul lui Simitis după alegeri nu va fi deloc uşor, în afară doar de si-

(Continuare in pagina 15)

Redacţia: GABRIELA ADAMEŞTEANU (**redactor-şef**); RODICA PALADE (**redactor-şef adjunct**); ANDREI CORNEA (**publicist comentator**); OANA ARMEANU (**şef secţie social**); IOANA IERONIM (**şef secţie cultură, externe**); MARIAN CHIRIAC (**politic**); IULIAN ANGHEL (**politic, social**); DAN PERJOVSCHI (**grafician**); LUCIAN PIUCĂ (**tehnoredactor**); RADU DOBÂNDĂ, RODICA TOADER (**corectori**); MIRCEA IONESCU (**şef serviciu difuzare**); CONSTANTIN SATALLA, ALEXANDRU PETREA (**difuzare**); MIHAELA CUCU (**publicitate**); ALINA CORBU (**contabil-şef**); DOINA GIUHAT (**casierie**); ADRIANA BOBEICĂ (**secretariat**); IULIAN STOIAN, LIDIA CRISTESCU (**procesare text, abonamente**); CONSTANTIN VĂDUVA (fotoreporter).
Responsabil de număr: ANDREI CORNEA

Rubrici permanente: TIA ŞERBĂNESCU, N.C. MUNTEANU, EMIL HURezeanu, CRISTIAN PREDA (**comentariu politic**), ILIE ŞERBĂNESCU (**comentariu economic**), H.-R. PATAPIEVICI (**eseu**), RALUCA STROE-BRUMARIU (**cronică parlamentară**), CEZAR BALTAG (**istoria religiilor**), DAN C. MIHĂILESCU (**cronică literară**), MAGDA CÂRNECI, ERWIN KESSLER (**cronică plastică**), DIANA TURCONI (**reportaj, anchete**).

Corespondenţi: IOAN MUŞLEA (**Cluj**), DANIEL VIGHI (**Timişoara**), DINU MIHAIL (**Chişinău**), ION MIRON DAMIAN (**Paris**), ADRIAN NICULESCU (**Milano**).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, VIRGIL NEMOIANU, MIHNEA BERINDEI, EMIL HURezeanu, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED.
Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76 e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761